

Novostravda

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Ali so na vidiku pravičnejši časi?

Potres, ki je do strašnih globin zamajal svet, se še ni umiril in nihče ne ve, kdaj se bo to zgodilo. Izgleda, da svetu groze še močni sunki na vseh straneh. Ne moremo predvidevati, kakšna razdejanja še čakajo človeški rod in kje bodo razvaline najstrašnejše. Nekateri napovedujejo, da se bodo potrebni sunki kmalu polegali, morda so blizu dnevi, ko bo utihnila vojna vihra in bo v krvavi zarji iz bede in trpljenja zasijal zaželen mir. So pa tudi znamenja, ki kažejo na to, da je ta mir še daleč, da so dosedanji dogodki samo nedolžna predigra mnogo večjim in pomembnejšim stvarim. Ljudstva trepetajo in čakajo. Ljudstva upajo, nihče se sedanjih zmag ne more prav veseliti.

Vsem je jasno, da se v svetu ne odigrava samo pomembni vojaški in politični dogodki; tudi vemo, da sedanja vojna nima za cilj samo gola gospodarska osvajanja in zavojevanja. Dogodki, ki se z bliskovito naglico vrste pred nami, pomenijo mnogo več, morda nekaj, kar nihče ne slutiti. Zna se zgoditi, da se bodo dogodki razvili v tako smer, kakršne nihče ni predvideval ali kakršne nihče izmed povzročiteljev teh dogodkov ni hotel imeti. Sedanja velika borba bo nedvomno prinesla tudi dogodke pomembnega socialnega značaja. Priti morajo časi globoke družabne preureditve in doba novega reda ne samo v gospodarskem, temveč tudi v socialnem in kulturnem življenju narodov in sveta. Ako bi sedanja vojna pomenila samo vojaška osvajanja in gospodarska zavojevanja, potem vojna ne bi mogla pomeniti konca velikega revolucionarnega gibanja, ki je zajel duše vseh narodov. Taki vojni bi kmalu morala slediti nova vojna z novimi razdejanji. Pričakujemo, da bo nov mir prinesel nov ustroj v človeško družbo, da bo ustvaril boljše temelje za sožitje med ljudmi in stanov. Tolažimo se, da bo novi čas imel v sebi manj socialnih krivic in da bo v njem mnogo manj izkoriščanja in zatiranja po gmotnih ali duhovnih silah. Človek hoče, da mu velikogodki prinesejo iz temeljev spremenjene nove razmere, da mu ustvarijo resnično pravo svobodo, katere se bo mogel veseliti tudi najskromnejši in najmanj pomemben delovni človek. Pričakujemo, da se bliža čas trajnejših kulturnih vrednot in čas nove resničnejše morale. Želimo, da bi veliki dogodki, ki divjajo po svetu zaključili za dolgo dobo stoletij revolucijo v človeški družbi, ki bi ustvarila nov svet in nov način življenja.

V naši domovini sredi velikih političnih in vojaških dogajanj napovedujejo velike socialne reforme in temeljito preobrazitev našega gospodarstva in socialnega življenja. Vodilni politiki zatrjujejo, da tako naprej ne more več iti, da je treba temeljitega preokreta na boljše, treba je streti staro miselnost; h koristni ustvarjalnosti je treba vzbuditi vse narodne produktivne sile, ves kapital mora služiti ljudstvu. Zakonodajca mora ustvariti na celi črti socialno izravnano, naše narodno gospodarstvo mora dejansko služiti vsem narodnim potrebam, ljudstvu je dati

delo in zaslužek in na vseh straneh boljše življenje. Vodilni državniki napovedujejo velike reforme in izjavljajo, da bodo te reforme v skladu s korporativnim sistemom, ki da je v sosednjih državah pokazal koristne uspehe na polju socialne politike in zaščite delovnega človeka. Iz vplivnih ust smo tudi slišali, da je treba v trgovanje zanesti nov socialni duh. Povsod mora zavladati resnična demokracija v nasprotju s pokvarjeno laži-demokracijo.

Zares, izgovorjene so bile velike, krasne in mogočne besede. Resen čas, v katerem so bile izgovorjene, dajo tem besedam še svoj poseben poudarek. Resnost časa zahteva, da izgovorjene besede vsakdo vzame resno, predvsem pa resnost časa pravi, da so v prvi vrsti govorniki svoje besede izgovarjali premišljeno in v zavesti si svojih neposrednih načrtov in nalog. V besedah morajo biti skriti resni nameni in mnogo dobre volje, da besede pretvorijo v dejanja. Tako mišljene besede pozdravljamo, ker vemo, da bo vsaka reforma mogla prinesiti le koristi za delovno jugoslovansko ljudstvo. Gorje pa, če so velike besede imele samo slavnosten značaj, ki so bile izgovorjene le kot pozdrav ob svečanih prilikah in niso izraz izdelanega in premišljenega programa. Če so besede imele namen dvigniti samo slavnostno razpoloženje, jih moramo obsojati, ker vemo, da so take besede škodljive in sposobne, da reakciji dajejo potuho in ustvarjajo ozračje hinavščine in omogočajo še večje izkoriščanje.

Velike socialne reforme so v državi nujno potrebne. Na vsak korak opazamo, kako je naše narodno gospodarstvo zavoženo, kako je socialna zaščita nepopolna, kako ljudstvo živi v bedi in pomanjkanju. Na vseh straneh divja brezposelnost. Socialno-zaščitni zakoni so nepopolni. Delavski zaupniki nimajo besede, delavske strokovne organizacije so potisnjene v stran, socialno zavarovanje preživlja težke krize, delavske plače so daleč pod življenjskimi minimumi tako, da mnogo delovnega ljudstva dobesedno strada. Zakona o kolektivnih pogodbah naše gospodarstvo ne pozna, na vseh straneh je občutek negotovosti in občutek izkoriščanja. Zares, prilike so take, da tako naprej iti ne more in ne sme, ako hočemo narod ohraniti pri življenjski sili in pri volji za žrtve, ki jih zahtevajo koristi domovine.

Reforme morajo biti temeljite in vesplošne in take, da zajamejo vse, ki so v preteklosti izkoriščali in vse, ki bi to hoteli delati tudi v bodočnosti.

Ko se napovedujejo velike socialne reforme moramo v prvi vrsti podčrtati eno željo:

Najpreje je treba z vso odločnostjo in doslednostjo varovati in čuvati pridobljene socialne pravice, pozitivnim zakonom je treba dati polno veljavo.

To velja zlasti za čas, ko z vsakim dnem raste druginja. Sedanji čas zahteva podvojeno čuječnost za ohranitev socialnega standarda delovnega človeka. Čas zahteva več dejanj in manj besed! Demagogija je vedno škodljiva,

Korporacijski sistem

Ob obletnici pogajanj za sporazum so se sešli pri Karlovcu predsednik vlade Cvetković in podpredsednik vlade dr. Maček in drugi politiki in so pri tej priliki v svojih izjavah časnikarjem poudarili, da pripravlja vlada dalekosežne gospodarske in socialne reforme. Predsednik vlade je še posebej izjavil, da so sedanje mednarodne razmere tako spremenile ves red, vse ekonomske principe in doktrine, da se popolnoma naravno tudi pri nas morajo temeljito spremeniti vse starejše teorije in prejšnje pojmovanje življenja. V zvezi s to izjavo predsednika vlade je omeniti tudi izjavo, ki jo je dal zastopnik italijanskega tiska. Med drugim je predsednik vlade izjavil, da se mora pri reševanju delavskih in drugih socialnih vprašanj vzeti v poštev italijanski korporacijski sistem, ki je pokazal odlične rezultate. Če bi se po izjavi ministrskega predsednika v Jugoslaviji uvedel korporacijski sistem, potem je pričakovati temeljne spremembe v organizaciji vseh socialnih ustanov, Delavskih zbornic in strokovnega pokreta delavcev in nameščencev.

Jedilno olje

Kar naenkrat so zvedeli konsumenti v trgovinah, da je zmanjkalo jedilnega olja. Zatrjuje se, da bodo stranke lahko dobile do nove kampanje le še po 2 decilitra olja. V zagrebški tvornici olja, ki je v glavnem zalagala Slovenijo, je na zalogi le še 15 vagonov olja. Od tega je za tvornice konzerv v Primorju rezerviranega pet vagonov. Samo Zagreb pa porabi olja 6 vagonov na mesec. Lahko si sedaj izračunamo, koliko bo iz tovarne prišlo olja v Slovenijo. Tudi olje spada v isto vrsto živil, ki bi ga morale zaščititi posebne aprovizacijske uredbe. Že vnaprej bi se moralo misliti na to, ali je dovolj olja na zalogi, ali ne. Sedaj je pa v ravno največji sezoni zmanjkalo olja, ki je važno hranivo za najširše kroge konsumentov. Že med letom se bi moralo obstoječo zalogo olja pravilno porazdeliti po celi državi in tudi misliti na to, kako bi se produkcija olja zvišala. Tako se pa v pogledu aprovizacije prebivalstva prepušča vse svobodnemu razvoju, ki je pa gotovo škodljiv za redno prehrano prebivalstva. Tako kot olja lahko zmanjka tudi drugih živil.

Podružnicam NSZ

Uprava lista je razposlala okrožnico, ki je v zvezi z našo tiskovno propagando.

Ker večina podružnic nanjo še ni odgovorila, jih tem potom ponovno pozivamo, da to store čimpreje, ker uprava brez sodelovanja podružnic svojega programa ne more dovršiti. Izredni časi zahtevajo našo izredno pozornost, zato vsi zamudniki storite svojo dolžnost!

UPRAVA.

zločinsko škodljiva pa je takrat, ko delovne množice žive pod pritiskom vojne psihoze in v negotovosti pred jutrišnjim dnem. —ec

Skrb za zdravje otroka

Zdravstveno varstvo otrok je izročeno šolskim zdravnikom, šolskim poliklinikam in higienskimi zavodoma. Delavsko mladino in še prav posebej vajence nadzira Okrožni urad za zavarovanje delavcev. V vseh teh zdravstvenih ustanovah dobe otroci tudi zdravila, v kolikor so do njih opravičeni vsled pravic, ki izhajajo iz socialnega zavarovanja, ali pa kot otroci siromašnih staršev.

Poslovanje številnih ustanov za zdravstveno varstvo otrok ima za posledico, da tudi starši mnogo bolj pazijo na zdravje svojih otrok in da ne prepuščajo otrok slučajnemu zdravljenju in jih ne zdravijo samo z zdravili, za katere so tudi slučajno zvedeli v soseščini. Umrljivost otrok je zato zadnje desetletje znatno padla in na splošno lahko rečemo, da ne nosijo otroci s seboj raznih kali bolezni v življenju vsled tega, ker se je v zgodnji mladosti zanemarilo odpraviti prve početke bolezni.

Navzlic dobri organizaciji zdravstvene zaščite otrok pa vendarle ne morem reči, da je zaščita popolna in da bi bilo mogoče celo odveč še kaj dodati. Predvsem je še vedno premalo zdravnikov, ki vrše zdravstveno nadzorstvo nad otroki. Vsled tega se mnogokrat vrše zdravniški pregledi prehitro in brez one pozornosti, ki jih individualni pregledi zahtevajo. Posameznim težjim slučajem obolenja bi bilo posvečati več pozornosti in bi bilo potrebno predvsem stalno nadzirati zdravstveno stanje obolelega otroka. In kar je še posebno važno, najti bi se morala tudi sredstva, da se obolelemu otroku temeljito pomaga z ukrepi, ki jih nujno terja način zdravljenja.

Sami predpisi zdravil in zdravljenja, in naj je tudi za brezplačna zdravila preskrbljeno, večkrat še ne morejo ozdraviti otroka, če dorašča otrok v revščini in pri starših, ki nimajo niti sredstev za najskromnejše preživljanje in imajo povrhu še stanovanje, ki ne odgovarja zdravstvenim zahtevam. Z zdravljenjem obolelih otrok se mora sporedno izvajati tudi socialna preskrba, ki je vsaj tako, ali pa še bolj važna od ugotovitve obolenja in predpisa zdravil. Revni družini obolelega otroka bi se morala dati na razpolago sredstva, da se za zdravje otroka lahko resno in učinkovito pobriga, ali pa če to ni mogoče, da se obolelega otroka izroči ustanovi, ki bi za otroka do ozdravljenja skrbel.

Za obolele in slabotne otroke bi morali imeti več zdravilišč in okrevališč, kjer bi se

zdravljenje vršilo deloma zastoj, deloma pa proti skromnemu plačilu, v kolikor bi bili prizadeti starši, ki lahko poravnajo del stroškov za zdravljenje otroka. Kar imajo danes oboleli otroci revnik staršev na razpolago, je vse premalo in je le mal odstotek otrok, ki je lahko deležen blagodatnih obstoječih zdravstvenih ustanov, ali pa akcij, ki so bila izvede potom zasebne inicijative.

Slabotna šolska mladina se lahko zelo okrepi tekom počitnic, če ima seveda na razpolago zdravstvenim zahtevam odgovarjajočo preskrbo bodisi doma, ali v posebnih za ta namen ustanovljenih kolonijah na deželi, na zdravem zraku. Vsako leto že danes odide na stotine otrok na poletno bivanje v kraje, ki ugodno vplivajo na zdravje otroka. Uspehi počitniških kolonij so tako v vzgojnem, kot zdravstvenem pogledu veliki.

Zelo slabo je pa še do danes poskrbljeno za delavsko mladino in za vajence v starosti od 14. do 18. leta. Delavska mladina je ne glede na svoje zdravstveno stanje obsojena, da v letih svojega razvoja in doraščanja trdo dela, večkrat celo v nezdravih delavnicah, in tudi opravila, ki presegajo telesne moči. Pri teh razmerah potem ni čudno, če mladostnemu delavcu ne pomagajo ne zdravniški pregledi in ne zdravila, ki mu jih nudi socialno zavarovanje, če pa nima priložnosti, da vsaj za nekaj časa prestane s težkim delom in si privoščiti oddih, katerega tako zelo potrebuje. Prav za mladostne delavce bi se moralo v največjem obsegu organizirati počitniške kolonije in poskrbeti, da v poletnem času nadoknadijo mladostni delavci vse, kar v zdravstvenem pogledu tekom leta niso mogli dobiti in da se telesno tako okrepe, da bodo lahko zmogli vse zahteve, ki se naj postavljajo tekom zaposlitve v ostalem delu leta. Dobiti bi morali zakonite predpise, ki odredijo za vajence vsako leto čune dobe vsaj en mesec počitnic. Delodajalci sami bi morali podpirati stremeljenja po zakonitih letnih počitnicah vajencev in ne kot je danes slučaj, da se tako silovito upirajo, da bi vajenci za svojo zdravstveno okrepitev prenehali nekaj tednov na leto z delom. Če hočemo imeti zdrav in delasposoben delavski stan, potem moramo skrbeti, da nudimo vajencem ustanove, ki bodo ta cilj uspešno in dosledno zasledovale. Ne smemo prepustiti zdravstveno skrb samo nepopolnim in slučajnim ukrepom, ki ne morejo doseči uspehov, ki si jih želimo v pogledu zdravstvenega stanja delavskega stanu.

sti. Sto izgovorov najdejo, da ne morejo plačati članarine, ali naročnine za list, a pri tem ne ostane skrito, da so za veliko nepotrebnih stvari istočasno brez pomisleka izdali veliko denarja! To ni v čast drugače tako razumnega in zavednega delavskega stanu!

Indeks

Priobčujemo poročilo Delavske zbornice o gibanju draginje po stanju 27. junija 1940.

Indeks cen na malo po računu Narodne banke za Ljubljano izkazuje sledeče številke:

	Maj 1939	Sept. 1939	April 1940	Maj 1940
hrana	95.3	92.8	110.2	113.4
obleka	87.1	71.4	123.2	125.1
kurjava in razsvet.	89.4	89.1	99.7	99.7
razno	81	100.8	94.2	97.6
skupaj	91.1	87.9	110.3	112.7

Po tem računu je porasel v Ljubljani 1. maja 1940 splošni indeks draginje napram septembru 1939 za 28.2 odst., hrana pa za 22.8 odst. Naš splošen indeks znaša za julij za rodbino tipa A 26.8 odst., za rodbino tipa B 22 odst. Iz priloge se vidi, da se pri raznih indeksnih računih ne prihaja do povsem enakih rezultatov. To je v zvezi s tem, da je podražitev, kadar pridejo cene v tok pri raznih predmetih, silno različna.

Drugače se je podražil kamgarn, drugače navadno platno ali umetna svila, drugače pšenična moka, drugače meso.

Pri takih razmerah je odvisen splošni indeks v neki meri od razmerja, v kakršnem se poedini predmeti trošijo. V mesecu juniju se je podražilo predvsem olje, ki ga na trgu tudi vse bolj primanjkuje. Meso se sicer uradno še ni podražilo, vendar se nam iz mnogih krajev poroča, da se mesarji ne drže povsod maksimiranih cen. Za pšenico in koruzo so se uvedle z novo uredbo maksimalne cene.

Tak ukrep je vsililo silno novo dviganje cen pšenice in koruzi, ki je poskočila v tednu pred maksimiranjem za daljnjih din —.50 in napovedalo novo občutno podražitev moke in s tem nov draginjski val.

Vse to kaže, da so razmere na žitnih tržiščih nezdrave in nenormalne.

Mesečni vzdrževalni stroški tipa A in B po računu Delavske zbornice v Ljubljani za 1. julij 1940 so ti-le:

	Tip A		Podraž. v %	Tip B		Podraž. v %
	Sept. 39	Jul. 40		Sept. 39	Jul. 40	
živila	523	724	38.5	894	1169	30.8
pijače	39	41	5.1	248	265	6.7
čevlji in obleka	138	171	23.6	238	315	32.4
kur. in razsvet.	74	90	21.5	170	197	16
stanarina	160	160	—	480	480	—
ostala	88	107	21.2	170	228	21.2
skupaj	1028	1293	26	2200	2654	20.6
Podražitev brez pijač			26.8			22.5

Po indeksnem računu g. Arturja Benka Grada je znašala podražitev napram septembru 1939:

pri hrani	41.44%
obleki in obutvi	53.97%
stanovanju	—
kurjavi in razsvetlj.	11.50%
Skupni indeks	34.26%

Primanjkljaj

Osrednji urad za zavarovanje delavcev objavlja, da je imelo bolniško zavarovanje v naši državi preteklo leto 14 milijonov dinarjev primanjkljaja. Veliki primanjkljaj ni utemeljen. Število zavarovancev je bilo lanske leto celo višje kot prejšnja leta in povprečna zavarovana meza je narasla za 1.07 din dnevno na enega zavarovanca. Tudi bolni zavarovanci niso prejeli od zavarovanja več kot druga leta. Zdravniška oskrba ni bila nič boljša. Navzlic temu je pa nastal ogromen primanjkljaj 14 milijonov dinarjev, namesto da bi zavarovanje izkazalo prihranke, ki bi se porabili v hudih časih. Nujno potrebno je, da Osrednji urad za zavarovanje delavcev pojasni delavcem zakaj je nastal primanjkljaj in obenem tudi pove, kaj je ukrenil, da se primanjkljaj tekom tega leta ne bo zopet ponovil, ali celo povečal.

Nerazumljiva brezbržnost

Pogosto se sliši: Če si sam ne bom pomagal, od svoje strokovne organizacije tudi nimam pričakovati rešitev. Do neke meje je to resnično. Kajti, če bi delavec prav ničesar ne storil za izboljšanje svojega delovnega razmerja, ali če se ne bi strokovno izpopolnjeval, da bi bil iskan delavec, potem je verjetno, da mu strokovna organizacija tudi ne more brez sposobnosti preskrbeti najboljše službe, ali da bi bil v službi, ki jo ima, plačan kot najboljši delavec. Torej strokovna organizacija ni v stanju, da delavcu iz nič nekaj pričara, ampak da pomaga delavcu do pravic za katere se je že sam zelo potrudil, da jih doseže. Znana stvar je, da se delavec v različnih položajih za dosego svojih pravic sam brezuspešno prizadeva in da je potrebna podpora v kolektivu, ki ga predstavlja strokovna organizacija. Službena pogodba bi bila običajno slaba in le v korist delodajalca, če ne bi imeli strokovnih organizacij, ki se trudijo in bore, da dosežejo kar najboljše delovne pogoje s kolektivnimi pogodbami. Mnogo naporov je potrebno, da se doseže kolektivna pogodba, ki ustreza delavskim potrebam in ki priznava plače, ki vsaj deloma zadostujejo za najnujnejše življenjske potrebščine. Sam delavec in naj je še tako spreten, ne bi sam dosegel tako dobre individualne delovne pogodbe,

kot jo strokovne organizacije dosežejo s kolektivnimi pogodbami za vse delavstvo enega podjetja ali celo za vse delavstvo ene stroke. V tem pogledu so strokovne organizacije v zadnjih dvajsetih letih dosegle ogromne uspehe. Z izvedenimi meznimi gibanji manjšega in večjega obsega se je obenem naša javnost naučila spoštovati vsaj osnovne delavske pravice in tudi delodajalci se ne morejo pri vsaki priliki in vedno postaviti na stališče, da delavskih zahtev sploh ne vzamejo na znanje, kaj šele da bi o njih razpravljali. Organizirani delavci ne nastopajo več pred delodajalci kot miloščinarji, ki so od bogatega gospoda popolnoma odvisni, ampak kot stranka, ki ima vse pravice, da soddločuje pri sklepanju o delovnih pogojih.

Strokovno organizacijo potrebuje delavec, da doseže svoje osebne cilje, ki jih ima v pogledu zaposlitve, in strokovno organizacijo potrebuje delavec, če hoče, da se bo njegovemu stanu priznala potrebna veljavnost in moč. Spričo teh dejstev je mnogokrat nerazumljivo, zakaj so nekateri delavci tako brezbržni napram svoji strokovni organizaciji. Med njimi so celo taki, ki so že imeli osebno od strokovne organizacije velike koristi. Pa ne plačujejo članarine in je nešteto pomolov treba, da izpolnijo svoje obvezno-

Politični pregled

V sredo preteklega tedna zvečer je

Rusija izročila Rumuniji ultimatum, v katerem je zahtevala od nje izročitev Besarabije in severne Bukovine in Rumunija je v zahteve privolila.

Ruske čete so kmalu nato začele korakati v ti dve deželi in jo zasedle. Zasedba se je izvršila skoro čisto mirno. Po vesti ruske agencije Tass je ljudstvo v obeh pokrajinah sprejelo sovjetskoruske čete z velikim navdušenjem. Rumunija je ob tej priliki sicer mobilizirala nekaj vojaštva, a le zaradi Madžarske, ki hoče tudi doseči popravek svojih mej nasproti Rumuniji. Zaradi te stiske se je Rumunija čisto naslonila na Nemčijo in Italijo, od katerih pričakuje pomoči. Zaradi napetosti med Rumunijo in Madžarsko, kar je povzročilo mejne spopade, se obe državi pogajata za obojestransko umaknitev čet z meje za en kilometer.

Ob koncu preteklega tedna

so Nemci zasedli angleška otoka v Rokavskem prelivu Jersey in Guernsey.

Angleži poročajo, da so z otokov že prej odpeljali vojaštvo, tako da so nemške čete brez boja prišle na oba otoka.

Odkar je izločeno francosko bojišče

se vrše le zračne borbe tako v Evropi kakor v Afriki.

Tudi žrtve na morju postajajo večje. Nemška letala napadajo angleške kraje, angleška pa prihajajo nad Nemčijo. Angleške vesti pravijo, da bo Anglija branila francosko kolonijo Sirijo in Libanon pred vsakim vpadom. V Afriki napadajo tudi italijanska letala in pride sem in tja do manjših obmejnih prask. Kakor poroča poveljstvo angleške mornarice v Egiptu, je Italija doslej izgubila že 13 podmornic.

Moskovski list »Trud« piše, da

ima sovjetska Rusija svojo lastno zunanjo politiko, osnovano na potrebi zavarovanja mej,

zlasti onih, kjer vladajo na drugi strani zmede. Razne priključitve ozemlja drugih držav imajo edino nalogo, da priključijo sovjetski Rusiji sonarodnjake ali pa da izpopolnijo nepopoln člen sovjetske obrambe. Nato piše list, da je

Balkanski polotok velikega pomena za vse države pa tudi za sovjetsko Rusijo.

Rusija v tem pravcu ne bo storila ničesar, kar bi lahko ogražalo mir. Tudi Nemčija in Italija nočeta nesoglasja na tem ozemlju. Balkan je po mnenju Berlina področje, ki mora ostati svobodno in v miru, ugotavlja »Trud«.

Italijanska agencija Stefani poroča: Na pristojnih rimskih mestih izjavljajo, da

je bila miroljubna rešitev spora med sovjetsko Rusijo in Rumunijo sprejeta z zadovoljstvom tako v Rimu kakor v Berlinu.

Kar se tiče vesti, ki so razširjene v tujini o tem, da nameravata Madžarska in Bolgarija izkoristiti priliko in uresničiti svoje zahteve po popravku mej nasproti Rumuniji, izjavljajo, da gre pri tem za tujo propagando, ki si prizadeva, da bi se spor razširil. V zvezi s tem se v Rimu naglašča, da je bila Italija zmerom prijateljska do Madžarske, toda glede na zdajšnji mednarodni položaj je Italija obema prijateljskima državama, Madžarski in Bolgariji, nasvetovala, naj se potrpi in počakata, dokler ne pride čas.

V kanadskem državnem zboru je bil predložen znatno povečan novi proračun. Izdatki proračuna so trikrat večji kakor preteklo leto.

Povečanje lanskega proračuna gre izključno na račun izdatkov za oboroževanje.

Za kritje proračunskih izdatkov bodo povečani vsi davki v Kanadi. Vsi osebni izdatki državne uprave bodo zmanjšani.

Francoska vlada zapusti Bordeaux in se preseli drugam. Francosko časopisje piše, da

bo sedež francoske vlade v Clermont-Ferrandu v osredni Franciji.

Časopisje navaja tudi, da se razpravlja o vprašanju vrnitve francoske vlade v Pariz.

Glede na vesti, da sta v Angliji dva tabora, in sicer tabor ministrskega predsednika Churchilla in tabor bivšega ministrskega predsednika Chamberlaina, je imel te dni Chamberlain radijski govor. Rekel je med drugim: »Najprej hočem povedati, da delamo vsi v polnem soglasju. Kdor posluša in raznaša prazne vesti, da bi kdorkoli od nas pristal na mirovna pogajanja, dela samo sovražniku uslugo.

Angleži smo močen in enoten narod, ki se da rajši uničiti kakor pa priti pod tuje gospostvo.

Pod vodstvom ministrskega predsednika Churchilla smo vsi zbrani z odločnostjo in borbenim duhom velikega naroda. Če je treba braniti svobodo in prosvetljenost, bo pogumnim možem in ženam samo utrdilo odločnost dejstvo, da smo v tej borbi ostali sami in moramo zmagati. Ne podcenjujem niti trenutke velike vojaške moči, ki je premagala francosko vojsko in spravila Francijo v zdajšnji položaj. Vsi tudi vemo, da ima zdaj sovražnik svobodne roke, da napade nas. Nedvomno so letalski napadi zadnih dni samo prva igra večjih napadov. Nemčija hoče še zmerom storiti vse, da bi hitro končala vojno. Vemo, da se zdaj celo pripravlja na vdor v Anglijo. Toda od sovražnika nas delijo močnejše ovire proti tankom, kakor so bile katerekoli izmed onih, na katere je doslej naletel, namreč morje. Naša vojska še zmerom narašča in je močnejša, kakor je bila kdajkoli. Pa tudi naše vojno brodogradništvo mora biti najprej izločeno, preden lahko sovražnik izkrca v Angliji svojo vojsko.

Vrhovni poveljnik švicarske vojske je odredil delno demobilizacijo nekaterih starejših letnikov. V svojem razglasu pravi ob tej priliki, da

z zaključitvijo vojne v Franciji naloga švicarske vojske še niso končane, ker mora ostati še nadalje pripravljena,

da se upre vsakomur, ki bi hotel kršiti svobodo in neodvisnost švicarske zvezne republike.

V zvezi z rešitvijo spora med Rumunijo in Rusijo na ta način, da je Rusija dobila Besarabijo in Bukovino, izjavljajo v Berlinu, da

se nove zahteve po spremembah mej, vsaj dokler traja vojna proti Angliji, ne bodo razširile tudi na ostale južnovzhodne države.

Glede na vesti o mobilizaciji na Madžarskem izjavljajo v Berlinu, da so bile le obmejne posadke na madžarski meji ojačene, kar pa je razumljiv varnostni ukrep. Kar se tiče morebitne namere, da bi se vprašanja južnovzhodne Evrope reševala z orožjem, je stališče Berlina jasno. Na tem prostoru se mora za vsako ceno preprečiti vojna in se vsi spori rešiti v medsebojnem sporazumu prizadetih držav. Berlin bo znal po tej vesti s svojim vplivom preprečiti vse, kar bi moglo dovesti do vojne v južnovzhodni Evropi.

Italijanski časopisi objavljajo izjavo, ki jo je dal predsednik jugoslovenske vlade Dragiša Cvetković beograjskim zastopnikom italijanskega tiska. V svoji izjavi je

predsednik jugoslovenske vlade poudaril predvsem željo, da bi se obstoječi prijateljski odnosi med Jugoslavijo in Italijo čim bolj okrepi.

Predsednik jugoslovenske vlade je posebno naglasil, da vidi v sodelovanju Jugoslavije

z njeno veliko sosedo Italijo enega izmed najmočnejših stebrov srečne bodočnosti narodov v tem delu Evrope. Glede položaja na Balkanskem polotoku po zasedbi Besarabije je jugoslovenski ministrski predsednik izrazil prepričanje, da se bo mir na Balkanskem polotoku ohranil. Glede jugoslovensko-madžarskih odnosov je naglasil, da so zelo dobri. Naposléd je Dragiša Cvetković dejal, da so jugoslovenski odnosi z Bolgarijo tudi zelo iskreni.

Dne 30. junija opoldne so bila

izmenjana pisma, podpisana od sovjetskega poslanika Terentijeva in jugoslovenskega poslanika Šumenkovića o upostavitvi rednih državnih odnosov.

z dne 24. junija med kraljevino Jugoslavijo in Sovjetsko Rusijo. Pismi z zadovoljstvom tako z ene kakor z druge strani izražata prepričanje, da bo ta upostavitve odnosov, ki ustrezata skupnim koristim, pripomogla k razvoju in utrditvi odnosov iskrenega prijateljstva med obema narodoma in da bo srečno potrdila razvoj njihovih gospodarskih odnosov. Izmenjavi pisem so prisostvovali vsi člani jugoslovenskega in sovjetskega poslanstva.

Kraljevi namestniki so v imenu Nj. Vel. kralja sprejeli odstavko prosvetnega ministra Bože Maksimovića. Z istim ukazom

je bil imenovan za novega prosvetnega ministra dr. Anton Korošec.

Svoje posle je prevzel novi minister zadnje junija.

Japonski zunanji minister Arita je imel po radiu govor, v katerem je med drugim dejal: »Japonska vlada stremi za uvedbo novega političnega in socialnega reda na Daljnem vzhodu. Nekateri države tega nočejo razumeti in še nadalje podpirajo vladavino maršala Čangkajskega na Kitajskem.

Japonska je trdno odločena, onemogočiti vsako nadaljno delo v prilog maršala Čangkajskega.

Japonska zastopa mnenje, da predstavljajo države Vzhodne Azije in Južno morje plemensko, zemljepisno, zgodovinsko in gospodarsko enoto. Zato je potrebno sodelovanje med vsemi državami Vzhodne Azije, a zapadne velesile ne smejo imeti nikakega vpliva na novo ureditev odnosov v Vzhodni Aziji.

Po Reuterjevi vesti je

zanimanje Zedinjenih držav, ki je bilo doslej usmerjeno na Balkan, odselej osredotočeno izključno na Daljni vzhod,

koder bo po splošnem pričakovanju prišlo v najkrajšem času do zelo važnih dogodkov. To sklepajo zlasti iz govora japonskega zunanjega ministra, ki je naglasil, da bo Japonska po lastnih načrtih nanovo uredila odnose Daljnega vzhoda in da odklanja pri tem vsako vmešavanje drugih držav. Po ameriških vesteh velja ta japonski opomin tako za Anglijo in Francijo kakor za Zedinjene države, Nemčijo in Italijo. Japonska, ki se zmerom ni ugnala Kitajcev, bi vsekakor rada napravila iz Kitajske svojo kolonijo, zaradi česar ji pač vmešavanje drugih držav ne more biti všeč.

NAVIHANKA

Nada izbere v trgovini blago za obleko. »Koliko stane meter?« vpraša pomočnika, o katerem je vedela, da je zaljubljen vanjo.

Pomočnik: »En sam poljub!«

Nada: »Potem mi odrežite tri metre! Plačala pa bo moja stara mati.«

ZAKONSKA IDILA

Mož: »Sosedovi so se spet pritožili, da pri nas zvečer preveč razgrajamo.«

Zena: Kaj jim nisi mogel reči, da kričim na psa?«

Mož: »Rekel sem jim tako, pa so mi odvrnili, da je več kakor čudno, kako moreš kričati na psa, da mu ne daš ključa...«

Gospodarstvo

Raba umetnih gnojil pri nas narašča

Leta 1929. je bila poraba umetnih gnojil v naši državi največja. Dosegla je 7770 vagonov. Spričo padajočih cen kmetijskim pridelkom pa je v naslednjih letih raba hudo nazadovala in je leta 1933. znašala le še 1413 vagonov. V zadnjih letih pa se je pričela spet dvigati in je leta 1938. narasla na 3186 vagonov, lani pa po najnovejših podatkih ministrstva za kmetijstvo na 3324 vagonov. Navzlic naraščanju smo lani dosegli šele polovico porabe iz leta 1929. Od skupne lanske količine je odpadlo 1994 vagonov na superfosfat, 13 vagonov na kostni superfosfat, 214 vagonov na fosfatno žlindro, 13 vagonov na čilski soliter, 98 vagonov na kalcijev cianamid, 36 vagonov na kostno moko, 239 vagonov na kalijeve soli in 715 vagonov na mešana gnojila.

Tedenski tržni pregled

GOVED. Na mariborskem sejmu so se trgovali za kg žive teže: debeli voli po 7 do 8, poldebili po 6 do 7, plemenski po 6.50 do 8, biki za klanje po 5 do 7, klavne krave debele po 6 do 7, plemenske krave po 6 do 7.50, za klobasarje po 4 do 5, molzne po 5 do 7, breje po 4.50 do 6.50, mlada živina po 6.50 do 8, teleta po 6 do 8 din; na sejmu v Kranju: voli in telice I. po 8.50, II. po 8, III. po 7, krave I. po 6.50, II. po 5.50, III. po 5, teleta I. po 8, II. po 7 din; v Planini pri Sevnici: voli I. do 9.50, II. do 8.50, III. do 6, teleta I. do 10, II. do 8.50 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: v Kranju: špeharji po 11 do 12, pršutarji po 8 do 9 din. Pujski za rejo so bili v Semiču po 100 do 200 din za rilec.

KRMA. V Kranju: lucerna 150, seno 125, slama 75, na Jesenicah: sladko seno 90, slama 50 din za 100 kg.

VOLNA. V Kranju: neoprana 38, oprana 40 do 45 din za kg.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 12 do 14, telečje 20, svinjske 9 do 10 din za kg.

JAJCA. Cene v Sloveniji so povprečno 75 par do 1 din za kos.

KROMPIR. V Kranju 200 do 225 din, na Jesenicah 175 do 200 din za 100 kg.

MED. V Sloveniji se mu giblje cena od 18 do 24 din za kg.

FIZOL. V Kranju 600 do 700, na Jesenicah po 700 do 1000 din za 100 kg.

LEČA. Leče pač že dolgo vrsto let ne pridelujejo mnogo v Sloveniji. Zato je menda tako draga. Na Jesenicah se je prodajala po 10 do 12 din za kg.

ZABELA. V Kranju: slanina 22, svinjska mast 22 do 23, na Jesenicah: svinjska mast 22 do 24, sveža slanina 18, prekajena slanina 22 do 24 din za kg.

Sejmi

8. julija: Pišec, Slančji vrh, Polšnik, Lemberg;
9. julija: Ljutomer (živinski), Maribor;
10. julija: Dobova, Poljčane, Puconci;
11. julija: Žužemberk;
12. julija: Zgornji Tuhinj, Planina pri Raketu; Šoštanj;
13. julija: Veliki Dol, Litija, Trebnje, Bohinjska Bela;
14. julija: Sv. Marjeta na Drav. polju (blagovni). Kropa (blagovni).

Vrednost denarja

Na naših borzah smo dobili 2. t. m. v devizah (prve številke službeni tečaj, druge tečaj na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 167.91 do 171.11 (za 207.67 do 210.87) din;

1 švicarski frank za 10.04 do 10.14 (za 12.40 do 12.50) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.85 (za 54.80 do 55.20) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 420 din.

Drobne vesti

— Slabo žitno letino napovedujejo v Vojvodini. Na sestanku Zveze kmetijskih združenj v Novem Sadu so razpravljali o letošnji letini in ugotovili, da je treba letos pričakovati mnogo slabšo žetev od lanske. Po njihovi oceni bo samo pri pšenici za okrog 40 odstotkov slabši pridelek. Največ je temu krivo slabo vreme v letošnji pomladi. Spričo te ugotovitve so odposlanci zveze predlagali, naj bi vlada spremenila nedavno uredbo, s katero so bile določene najvišje odkupne cene za pšenico in turščico. Vojvodinski kmetje

pravijo, da je cena prenizko določena, kar bo slabo vplivalo na pridelovalca. Posebno se boje, da ne bi zaradi tega imele škode zadruge, ki so nakupile žito po prejšnjih cenah, zdaj pa ga bodo morale prodajati po novih nižjih cenah. Prav tako so predlagali, naj bi vlada, ko bo določila cene pšenice letošnje žetve, poklicala k posvetom zastopnike žitnorodnih krajev. Poudarili so tudi, da smatrajo kmetje določitev najvišjih odkupnih cen pšenici in turščici za krivično vse dotlej, dokler ne bo vlada določila najvišjih cen tudi vsem ostalim predmetom, katere mora kmet pri trgovcu kupovati.

Novice

* Sreda, četrtek, petek so brezmesni dnevi.

Uredba o varčevanju z živili je nekoliko spremenjena in so zdaj sreda, četrtek in petek v vsej državi brezmesni dnevi. Na te dni je prepovedana vsaka prodaja svežega telečjega, govejega in svinjskega mesa. Restavracije, javne kuhinje in drugi gostinski obrati te dni ne smejo nuditi jedila s telečjim, govejim in svinjskim mesom. Ta prepoved se ne nanaša na notranje dele živali (možgane, jezik, pljuča, srce, jetra, ledvice, vampe in druge notranje dele). Razen tega se je uredba spremenila v toliko, da sme izjemno po predlogu živinozdravnikov pristojno splošno upravno oblastvo prve stopnje odobriti klanje telic in junic pod enim letom starosti, če niso dobre za rejo ali če nastopi primer nujnosti. Za odobritev, ki jo izdaja splošno upravno oblastvo, ni treba plačati nobenih taks. Ta spremenjena uredba velja od 4. t. m.

* Smrt uglednega hrvatskega novinarja.

Te dni je v Zagrebu umrl znani nacionalni delavec, novinar in zdravnik dr. Milivoj Dežman, star 65 let. Pokojnik se je odlikoval kot prosvetni delavec na vseh področjih hrvatskega javnega življenja. V književnosti si je pridobil ugled kot pisatelj dram in kritik. Leta 1895. je stopil kot urednik v uredništvo »Obzora« in ostal urednik lista vse do smrti. Medtem je izdal tudi naprednjaški list »Pokret«. Zadnjih 15 let je bil direktor »Obzora«, »Jutarnjega lista« in drugih izdaj zagrebške Tipografije. d. d. Več let je bil predsednik stanovskega združenja Hrvat-

pa je dobro, sedaj hočem spet z veseljem delati. delati hočem za tebe! Če bi bila kriva, bi šel po svetu in se ne bi vrnil več!

Oba sta stala, se držala za roke in si gledala v oči. Pri teh resnih, trdega življenja vajenih obmorskih ljudeh izmenjava ljubimkanje in nežnosti ni v navadi. Tudi ta zaljubljeni par je nekaj plašnost zadrževala, da se nista objemala, toda njune oči so govorile in razumela sta ta govor. Tihota rama ob rami dolgo časa sedela skupaj.

»Nikdar ti ne bom pozabila, Martin, da si prišel k meni, ko mi je bilo najhujše. Hočem ti biti dobra žena,« je naposled rekla Roza šepetaje.

Martin ji je krepko stisnil roko.

»Da bi le že kmalu prišel tisti čas, Roza! Vse bi dal, da bi te mogel kar zdajle s seboj povesti domov k materi! Trdno sem prepričan, da bi...«

Dalje ni mogel govoriti, zakaj glasen, plašen krik dekleta ga je prekinil. Roza je bila planila pokoncu in stala pred njim z obrazom, obledelim od strahu.

»Tvoja mati! Ah, tvoja mati! Nikdar ne bo dovolila, da bi se midva vzela!« Vzdignila je roke kvišku. »Tihota, tiho, zdaj vem vse, zdaj mi je naenkrat postalo vse jasno! O, tvoja mati, tvoja mati!«

»Ljuba Rozika, kaj te muči? Povej vendar!«

»Zelo kruta je bila Klaasovka nasproti meni! Zdaj se spominjam, zdaj vem vse... vse! Tistega večera, ko me je bila Ernestina pregnala iz hiše, sem si mislila, da me boš ti potolažil s prijazno besedo, kajti silno sem si želela dobre besede! A tebe ni bilo doma in tvoja mati me je nagnala od svojega praga

ans Warring:

V borbi z morjem

Ribiška povest

»Kako zelo sem vam hvaležna! Pazila bom na otroke, delati hočem, dajte mi mnogo, mnogo dela! Samo da nisem tako sama, zapuščena. Kako srečna sem!«

Mlada žena si je brisala oči. Njene mlade varovanke so se ji zmerom smilile, toda smela je z njimi po sodniški odredbi govoriti le toliko, kolikor je bilo nujno potrebno. V tem primeru ta odredba ni veljala in mlada žena se je lahko po mili volji pogovarjala z mlado nesrečnico.

Nekaj dni pozneje je prišel Martin. Pogledal je v zeleni vrtniček in videl Rozo, ki je z otroki sedela v senci visokega zida jetnišnice. Ni bil prvič tukaj, toda vsakokrat so ga morali zavrniti, ker preiskava še ni bila končana. Danes je naposled dobil dovoljenje, da sme obiskati jetnico. Naposled! Svoj strah in svojo skrb je še komaj mogel prenašati. Njegove misli so se ves ta čas vrtele okoli vprašanja, ali je res kriva.

Zdaj je stal tu pred odločitvijo svoje usode.

Roza je počasi vstala in ga pogledala z velikimi, široko odprtimi očmi, ko je tako nenadno stopil pred njo. Bilo je videti, kakor bi se bila njena od boleznih še na pol zmedena glava z vso silo prizadevala, spomniti se slik iz preteklosti in ugotoviti, kam ta postava spada. Tedaj pa se ji je naenkrat raz-

jasnil obraz in bledica se je umaknila rdečici.

»Martin, ljubi Martin!« je rekla tiho.

Martin ni mogel govoriti. Krepki mladi mož je bil ginjen kakor še nikdar v življenju. Oba sta molčala. Roza mu je gledala plašno in vprašujoče v obraz.

»Roza,« je rekel naposled jecljaje, »prišel sem, da te vprašam, pri tvoji vesti vprašam, ali si kriva ali nedolžna.«

Prijel jo je bil za obe roki in jo gledal kakor bi ji hotel videti do dna duše, toda Roza ni povsila oči pred njegovim pogledom.

»Ali si me res smatral za tako pokvarjeno? Ali si mislil, da bi mi srce dopustilo zažgati staro, ljubo hišo, v kateri sem preživela vesela otroška leta? O, Martin, kako si mogel tako slabo misliti o meni!«

Sivi zidovi jetnišnice, ki so zrli na oba človeka, pač menda še niso videli podobnega prizora, ki je sledil po teh besedah. Z vzdihom, ki je mogel privreti le iz prsi, sproščeni dolgotrajnih muk, je Martin prijel Rozo in jo privel nase.

»O, Rozika, moja Rozika, zdaj se spet veselim življenja, zdaj bo življenje lepo! Nikdar nisem verjel, da si premišljeno zažgala... toda vse okoliščine so tako grozno kazale na to... Vsi smo bili premoteni, celo stara teta in Anders in njegova žena. Zdaj

skih novinarjev. Z dr. Dežmanom je odšel iz vrst hrvatskih političnih novinarjev mož odlične sposobnosti in velike delavnosti. Osebnostno skromen in dobrega srca je užival v širokih, ne samo hrvatskih, temveč tudi slovenskih in srbskih vrstah ugled in spoštovanje. Odličnemu možu bodi ohranjen časten spomin!

* Dr. Tupanjanin je nov predsednik zemljoradnikov. V Beogradu je bil te dni sestanek odposlancev zemljoradniške stranke iz vse države. Sklican je bil zaradi odhoda predsednika stranke dr. Milana Gavrilovića, ki je bil imenovan za poslanika v Moskvi. Zborovanje je vodil dr. Milan Gavrilović sam in je v svojem poročilu opisal zunanji in notranji položaj, zlasti dogodke, ki so dovedli do upostavitve državnih odnosov z Rusijo in do njegovega imenovanja za poslanika v Moskvi. Ker se bo mudil dalje časa izven države, je bil za njegovega namestnika izvoljen kot predsednik zemljoradniške stranke bivši narodni poslanec dr. Miloš Tupanjanin. Po obširni razpravi je bila izrečena zahvala dosedanjemu predsedniku za njegovo delo.

* 50letnica Sokola Celja-matice. Sokol Celje-matica je stopil v zlato jubilejno leto ob grmenju topov na evropskem zapadu. Bilo je določeno, da bi bil 29. in 30. junija letos v Celju pokrajinski zlet kot nekako vidno priznanje celjskemu sokolstvu za njegovo uspešno 50letno delo. Usodni časi, v katerih živimo, pa so vzrok, da je bilo treba jubilejno proslavo preložiti na nedoločen čas.

* V splošno bolnico v Ljubljani se iz utemeljenih razlogov sprejemajo in v njej oskrbujejo le bolniki, katerim je zdravljenje v tej bolnišnici nepogojno potrebno. Ljudje v okoliših drugih javnih bolnišnic se v svojo korist opozarjajo, da iščejo pomoči v teh področnih bolnišnicah, ker se iz njih krajev sprejemajo v ljubljanski zavod samo bolniki, pri katerih to zahteva vrsta bolezni. Tudi zdravniške napotnice niso podlaga za sprejem, če ne gre za neodložljivo posebno zdravljenje.

* Nov premogovnik blizu Frankolovega. Prostosledec g. Korošec Martin, ki je lanj iskal v zemlji pod Črešnjicami blizu posestnika Turka premog, je zadel kar na tri plasti črnega premoga. V premogovniku je zaposlenih že nekaj delavcev in so izkopal že nekaj vagonov premoga. Za premog se je zanimala tudi neka zagrebška družba in je

ponujala Korošcu Martinu 200.000 din, na kar prostosledec ni pristal. Če se bo obrat razširil, bodo s tem Črešnjicani mnogo pridobili.

* Nenadna smrt škofjeloškega sreskega načelnika. Te dni je nenadno za kapjo umrl sreski načelnik v Škofji Loki g. Matija Malešič. Njegova zadnja pot izpred hiše žalosti v Vincarjih je pričala, da je bil rajnik prihljubljen. Pogreba se je udeležil med drugimi tudi ban g. M. Natlačen. Rajnkemu bodi ohranjen blag spomin!

* Znamenita italijanska filmska zvezda je po rodu iz Ljubljane. V »Novostih« objavljaja rimski dopisnik dr. Veljko Mrdjenović obisk v italijanskem Hollywoodu (filmskem mestu), kjer se je sestal s slovečo italijansko filmsko igralko Alido Valli Vallijevo. Vallijeve je zdaj najbolj priljubljena filmska igralka v Rimu. Šteje šele 23 let. Je zelo lepa, visoka, vitka in krasnih temnorjavih las. Njene oči so temne in blesteče. Pa tudi zelo ljubezniva je. Na dopisnikovo vprašanje, kako je prišla k filmu, je med drugim povedala, da je njena mati Jugoslovenka, in sicer Slovenka. Materino dekleško ime je bilo Obrekar. Sama Alida se je rodila v Ljubljani, kjer je preživela dva ali tri mesece, nato pa se izselila, tako da slovenskega jezika ne zna.

* Zastoj v tkaninskih tvornicah v Kočevju. Kočevska tvornica tkanin »Slavoteks« je ustavila obrat. Zapuščeno stoji veliko poslopje, ki je včasih sprejemalo vase do 800 delavcev in delavk. »Tekstilana« je tudi skrčila obrat. Zaposluje še okrog 150 delovnih moči, po večini žensk, ki delajo le trikrat tedensko. V prejšnjih letih je to podjetje nudilo sorazmerno dobro plačano delo do 600 ljudem. Kot vzrok slabega obratovanja kočevskih tkaninskih tvornic se navaja pomanjkanje sirovin.

* Smrt nacionalnega obmejnega trgovca. V Mariboru je preminil v 61. letu starosti g. Davorin Tombah. Z njim je legel v grob naroden trgovec, ki se je s trdno voljo, skromnostjo in poštenostjo prikopal iz malih razmer do uglednega položaja. Več kakor 30 let je pokojnik vzorno vodil svojo znano trgovino v Št. Vidu pri Ptujju. V predvojnem času je bil pokojnik edini obmejni slovenski trgovec, ki se je lotil vagonskega izvoza krompirja, sirovega masla, medu in drugega blaga v tujino. Med svetovno vojno je moral plačati svojo narodno zavednost z interna-

cijo v Gradcu. Ohranimo prerano umrlemu zavednemu narodnjaku časten spomin, žalujočim svojcem naše globoko sožalje!

* Obnovitev poštnega prometa z Nizozemsko. Poštni promet z dopisnice in pisma z Nizozemsko in evropskimi nevtralnimi državami je obnovljen že dalje časa. Zdaj pa bodo vzpostavili tudi promet z izvenevropskimi nevtralnimi državami. Z južnoamerškimi državami vzdržuje poštni promet italijanska poštna služba, z drugimi neevropskimi nevtralnimi državami pa je poštni promet usmerjen preko Sibiriije in Japonske.

* V Karlovcu se v petek ne postijo. Mesarji in gostilničarji v Karlovcu so se zelo pritoževali zaradi uvedbe brezmesnega dne v petek, ker je tam vsak petek veliki sejum. Zahtevali so, naj bi zaradi tega preložili brezmesni dan v soboto. Oblastva so jim to dovolila in tako se v Karlovcu postijo v soboto, v petek pa jedo meso.

* En milijon rumenjakov v enem vagonu za Nemčijo. Zdaj je čez Maribor zelo živahen izvoz živil v Nemčijo. Čez Maribor gre tudi bolgarski izvoz; izvažajo se živina, svinje in jajca. Pozornost je zbuja nedavno izvoz 10.000 živih kokoši, ki so prispele iz Bolgarije, še večjo pozornost pa hladilni vagon, v katerem je bilo v pločevinastih posodah kar en milijon jajčjih rumenjakov. To blago je dospelo iz Velike Kikinde in je bilo poslano v Berlin.

* Velika tombola Sokola I. v Mariboru bo v nedeljo 7. julija. Tombolski dobitki v gotovini 12.000 din. Tablice samo po 2 din.

* Sprejem mladeničev v strojno-mornariško šolo v starosti od 15 in pol do 18 in pol leta in strokovno mornariško šolo v starosti od 16 do 18 let. Rok za prijavo je do 31. avgusta. Vsa zadevna pojasnila dobite ustno ali pisмено: Koncesionirana pisarna Per Franc, kapetan v p., Ljubljana, Maistrova ulica 14. Za pismeni odgovor je priložiti kolek za 10 din.

* Rezervni podoficirji mariborskega vojnega okrožja se obveščajo, da bo ustanovni občni zbor pododbora Združenja rezervnih podoficirjev v Mariboru 7. t. m. ob 9. dopoldne v prostorih Narodnega doma. Ker bo to velika narodna manifestacija našega obmejnega Maribora, se mora tega zbora udeležiti vsak rezervni podoficir. Na občni zbor pride tudi delegat glavne uprave združenja iz Beograda, ki bo poročal o delu združenja

kakor tatico. Ko sem ji rekla, da hočem govoriti nekaj besed s teboj, da te hočem počakati, tedaj... tedaj mi je dejala, da sem potepinka kakor moja mati in da si rekel to tudi ti, ki nočeš nič več poznati mene! Tedaj sem hitela proč, saj veš, kje je orehovo grmovje zadal za tvojo hišo. Tam sem se vrgla v obupu na tla. Bilo mi je strašno slabo. Mislila sem, da bom umrla. Od tistega časa naprej pa ne vem, kaj se je dogajalo z menoj. Ne vem, koliko časa sem ležala tam. Šele ronot brizgaln in kričanje ljudi sta me prebudila. Tedaj sem videla vse krvavo-rdeče okoli sebe. Opletate se sem stopala naprej, in potem... saj veš, da sem nato v svoji zmedenosti kričala: »To je moja krivda!«

Oba sta nekaj časa molčala. Obraz mladega tesarja je bil mrtvaško obledel. Nato je poskusil govoriti a kar je rekel, ni bilo razumljivo, tako tiho in hripavo so zveneje njegove besede. Spet je molčal, naposled pa je vstal počasi, neokretno, kakor bi mu bil vsak gib povzročil bolečine.

»Zdaj moram domov, Roza. Skoro deset bo, ko bom doma.«

Deklica ga je opazovala s prestrašenimi očmi.

»Ne boš več prišel k meni, Martin.« je rekla oklevaje. »Tvoja mati ti ne bo pustila.«

»To je že minilo. Midva spadava skupaj, Roza, midva sva eno!«

Stala sta še nekaj časa držeča se za roke, nato pa je šel Martin počasi z vrta. Počasi je korakal po mestnih cestah proti mali železniški postaji.

Kaj takega je mogla storiti njegova mati! Molčala je in dopuščala, da so mlado stvar-

co sumili požiga, čeprav je vedela, da se ubožica ni bila splazila na podstrešje, temveč da je ležala zunaš blizu hišnih vrat na zemlji omedlevajoča od gorja.

»Hotela mi jo je za vsako ceno spraviti s poti!« si je rekel. Doslej je bil dober sin, bil je zelo potrpežljiv, obziren in poslušen. Če mu je včasih bilo težavno, pokoriti se materinemu samostništvu, si je v takem primeru strogo dejal, da je poslušnost otroška dolžnost. Toda zdaj je naenkrat čutil, da je to minilo. Nekaj se je pretrgalo v njem, nič več ni čutil ljubezni do matere. Od tistega večera, ko je bila Ernestina izročila svojo nečakini orožnikom in jo obdolžila požiga, je nepremagljiva odpornost proti Ernestini obvladovala njegovo dušo. Prestrašen je čutil, da se hoče prav tako odpornost proti lastni materi vgnezditi v njem.

Bilo je pozno, ko je dospel do svojega doma. Mati ga je čemerno sprejela. Ti njegovi pohodi v mesto, katerih ozadje je slutila, čeprav o tem ni nikdar govorila z Martinom, ji niso bili po godu.

»No, vendar!« je rekla, ko je bil stopil v hišo. »Sit od svojega obiska gotovo nisi prišel. Tam, kjer si bil, navadno gostom ničesar ne prinesejo na mizo. Tvoja juha je na ognjišču, vzemi jo.«

»Hvala, nisem lačen.«

»No, prav dobre volje se nisi vrnil. Upov menda ni mnogo.«

Martin ni odgovoril. Molče je vzel svetilko z omare in jo prižgal z vžigalico.

»Zakaj pa napravljáš luč? Ali si postal takšen odličnik, da ne najdeš v temi postelje?«

»Govoriti moram s teboj, mati.«

»Zaradi tega pač ni treba luči.«

»Da, luč potrebujem.«

Zeni je postalo neprijetno pri duši. Zaslutila je, da nekaj ni v redu. Ko je zdaj luč svetilke polno razsvetlila sinov obraz, se je njen strah še povečal. Ni se mogla spomniti, da bi bila kdaj videla sinov obraz mračnejši in bolj bled.

»Mati,« je začel. »zakaj mi nisi povedala, da je Roza tistega večera, že veš, katerega mislim, hotela govoriti z menoj?«

»Nisem ti rekla ničesar, ker sem menila, da je boljše tako.« je odvrnila kljubovalno.

»Ti si jo nagnala iz hiše.«

»Da, storila sem tako in bom še tako storila, če se bo drznila priti še enkrat.«

Mladi človek je zasopel, kakor bi ga bil kdo stisnil za vrat.

»Mati,« je rekel po kratkem molku. »ti si morala vendar vedeti, da je ležala poleg zadnih vrat pod orehovim grmovjem.«

»Lahko bi rekla, da nisem videla, toda reči ti hočem resnico: da, videla sem jo! A kaj potem?«

»Kaj potem? Potem ni mogla istočasno zažgati hišo! Ti torej veš, da je nedolžna.«

»Mene vse to nič ne briga!«

»Ti bi bila torej zmožna dopustiti, da bi jo po nedolžnem obdolžili! Mati, ti bi jo pustila iti v jetnišnico?«

»Mene ni nihče vprašal, mene vsa reč nič ne briga! Zdaj me pa pusti pri miru!«

Martin je negibno stal pred njo z eno roko opirajoč se na mizo. Doslej se je umikala njegovim očem, ko pa je zdaj vstala, ni mogla drugače, kakor da ga je pogledala. Nenaden drget jo je prevzel pri njegovem pogledu, tako da je morala spet sestiti na stol.

kakor tudi o doseženih uspehih in gmotnih združenja.

* **Komaj se je rešil iz goreče zgradbe.** Iz vasi Brega pri Litiji se je napotil v Belo krajino na košnjo 47letni kočar Rožanc Viktor. Delo je dobil pri posestniku Petru Vadroniču v Prelesju. Rožanc je prenočeval na delodajalčevi žagi. Nedavno pa se je sredi noči k žagi prithotopil neznan zločinec in žago zažgal. Suhi les okrog žage se je naglo vnel in v nekaj trenutkih je bila vsa žaga v plamenih. Ljudje, ki jih je močna svetloba prebudila, so prihiteli h goreči žagi, da bi ogenj pogasili in obvarovali ostala poslopja, se niso spomnili uboga Rožanca. Šele tedaj, ko je ogenj zajel že zgornji del žage, so se začuli iz podstrešja obupni Rožančevi kliki. Rožanc se je zbudil zavoljo prasketanja ognja in velike svetlobe ter je v smrtni grozi začel iskati izhoda iz svojega obupnega položaja. Po velikih naporih se mu je naposled posrečilo prilezti do neke line, skozi katero je nato skočil iz goreče žage. Bil je že močno opečen. Prisotni so Rožancu priskočili na pomoč in nesrečneža najprej obliži z nekim strojnim oljem, nato pa mu nevarne opekline povili s platnom. Rožanca so nato prepeljali v bolnišnico usmiljenih bratov v Kandiji, kjer upajo, da mu bodo rešili življenje.

* **Ljubezenska žaloigra v Mariboru.** Nedavno je bila izdelovalnica papirnih vrečic v Tomšičevem drevoredu v Mariboru prizorišče žalostnega dogodka. Podjetje zaposluje več delavk, med katerimi je bila tudi 17letna Frančiška Repinova. Usodnega dne dopoldne je stopil v delavnico 21letni mehanični pomočnik Oton Cvetko iz Limbuša pri Mariboru. Šel je k Repinovi in spregovoril z njo nekaj besed. Kmalu zatem pa je potegnil samokres in ustrelil proti Repinovi. Ranil jo je v dlan levece. Repinova je kriknila in pobegnila na prosto. Cvetko ji je sledil s samokresom v desnici. Drugič je sprožil in jo zadel v vrat. Toda Repinova je bežala še naprej. Cvetko je tretjič ustrelil. Zadel jo je v levo bedro. Cvetko je stopil nato za hišo in si pognal iz samokresa strel v desno senco, zatem pa še v levo. Bil je pri priči mrtev. Ranjeno Repinovo so reševalci prepeljali v mariborsko bolnišnico. Med Cvetkom in Repinovo je bilo že dalje časa ljubezensko razmerje. V zadnjem času pa so se odnošaji med obema ohlajevali. Napetost se je stopnjevala zlasti zadnje dni, ko bi bil moral Cvetko k vojakom.

Stal je še nekaj časa pred njo, nato pa se je počasi obrnil in stopil proti vratom. Slišala je, kako je korakal po stopnicah v svojo podstrešno sobo nato je čula njegove korake po sobici.

»Se bo že pomiril,« si je rekla. »Že večkrat je hotel, da bi njegova obveljala, a se je potem drugega dne spet spametoval. Jutri se bo že spet dalo govoriti z njim.«

S to tolažbo je hotela preslepiti samo sebe, a vedela je, da tako kakor danes še ni bil govoril nikoli in nikoli še ni bil tako resen.

Zdajci se je zdrznila: vrata podstrešne sobe so se odprla. Tihno je sedela in prisluškovala korakom, ki so se slišali po stopnicah navzdol. Šel je mimo glavne sobe in krenil proti hišnim vratom. Tresoča se je šla k oknu in ga videla stati na pragu obsevanega od svetlobe mesečevog sija. Obleden je bil v delovno obleko na rami je imel sekuro, v roki pa majhno torbo. Izvirajočo še od rajnega očeta. Videla je, kako je obstal pred hišo, pod jelko, ki jo je bil vsadil oče na dan njegovega rojstva, in si zakril oči z rokami. Zdelo se ji je, da je pridušeno zaihtel. To ji je vrnilo pogum, da je odprla okno.

»Saj vendar ne pojdeš ven, Martin? Stopi v hišo in zakleni hišna vrata,« je zaklicala na svoj gospodovalni način.

Zmajal je z glavo.

»Le zakleni vrata za menoj, ne vrnem se več! Obdrži vse, kar je zapustil oče, hišo in zemljo; ne maram ničesar! Mati, ne morem več živeti s teboj pod eno streho!«

Nato je naglo stopil v noč. Gledala je za njim, kako je korakal po vaški cesti navzdol in krenil na stransko uličico, ki je držala k

* **Smrtna nesreča mladega podjetnika.** Te dni je lokomotiva v Radovljici do smrti povozila g. Zorana Gogalo, sina uglednega mizarkega obrtnika na Bledu. Zoran je štel šele blizu 30 let. Bil je splošno priljubljen. Naj bo nesrečnemu mladeniču ohranjen lep spomin, žalujočim izrekamo odkritosrčno sožalje!

* **Hercegovinski kmet, ki zatira volčjo nadelgo.** V planinskih krajih gornje Hercegovine imajo kmetje težavno življenje. Boriti se morajo s trdo grudo, z zimo in z zvermi, ki uničujejo njihovo drobnico. Toda ti kmetje so junaki, ki se upajo z golimi rokami nad volkove. Najpomembnejši med njimi je gotovo kmet Obrad Mandić iz Leskovega Doba, ki že nekaj let stalno hodi po gozdovih in išče med skalovjem jame, kjer imajo volkulje svoje mladiče. Pravkar je opravil tak lov, kjer pa je uspeh skoro plačal z življenjem. Boril se je namreč z volkuljo za sedem njenih mladičev. Volkuljo je naposled ustrelil, mladiče pa polovil. V teku zadnjih let je Obrad polovil že 107 živih volčičev. Ko je te dni prinesel volčiče v Nevesinje, je zbudil veliko pozornost in otroci so kar drli za njim, ko jim je razkazoval volčiče. Prodal jih je gozdni upravi po 25 din za glavo.

* **Požar.** Gospodarsko poslopje posestnika Franca Ekarta pri Sv. Martinu pri Vurbergu je nedavno zgorelo do tal. Dvema najemnikoma, ki stanujeta v Ekartovi hiši, je zgorelo nekaj lesa in orodja, ki sta ga imela shranjenega v gospodarskem poslopiju.

* **Strašna nevihta v Dravski dolini.** V nedeljo popoldne je divjala strašna nevihta nad Limbušem, Bistrico, Rušami in tam okrog. Toča je potolkla vse žito, hmelj, krompir, sadje in grozdje. Škoda se zaenkrat ne more niti približno oceniti.

* **Huda nevihta pod Krimom.** Te dni je prihrumela huda nevihta od severnovzhodne strani nad vasi Iško Loko, Mateno in Brest. Vtila se je huda ploha, pomešana s točo, ki pa ni napravila posebne škode. Med nevihto je treščilo v hlev posestnika Ivana Podlipca v Mateni. Strela je omamila v hlevu kobilu, ki pa so jo ljudje kmalu spet spravili na noge. Ob istem času je bil v hlevu tudi gospodar, a se mu ni nič zgodilo.

* **Smrtna nesreča pod Medijskim gradom.** Zidar Franc Rems, zaposlen pri stavbinskem podjetniku Nikolu Pavliniču v Zagorju, se je te dni zvečer s kolesom odpeljal proti svo-

jemu domu v Šemnik. Prav pod Medijskim gradom pa je neznan kako padel in se hudo poškodoval. Remsa so še isti večer odpeljali v ljubljansko bolnišnico, kjer je umrl. Pokojnik je bil delaven človek in je lepo skrbel za družino. Poleg žene zapušča dva otroka. Blag mu spomin!

* **Vihar je napravil velikansko škodo v delu Slavonije.** Na kresni dan zvečer je divjal nad velikim delom slavonske in bosanske Posavine strahoten vihar. Vihar je ruval drevesa, nosil po zraku plotove in podiral slabo zgrajene hiše.

* **Smrtni padec s strehe.** Lipnekovo družino v Mojstrani je doletela huda nesreča. Gospodar oče Franc Košir je pri popraviljanju strehe na gospodarskem poslopiju tako nesrečno padel, da je obležal mrtev. Blag mu spomin!

* **Nad Beogradom se je utrgal oblak.** V Beogradu in okolici so bili zadne dni močni nalivi. V soboto zvečer pa se je utrgal oblak in so padle na Beograd in okolico velikanske količine vode. Narasli so vsi okoliški potoki in reke. Posebno veliko škodo je povzročila Topčiderska reka, ki je poplavila Rakovico, Knježevac in Skijevo. Posebno hudo je bilo v Rokavici, kjer je poplavilo vse hiše. Minister za vojsko general Nedić in notranji minister Mihaldžić sta z oddelki vojakov in gasilcev takoj odhitela na mesto nesreče, da sta ukrenila potrebno za reševanje prebivalstva. Ministra sta bila vso noč na kraju poplave in sama sodelovala pri reševanju ljudi in njih imetja. Škoda zaradi poplave je velikanska.

* **Požar v Levcu pri Celju.** Nedavno ponoči je nastal ogenj v velikem kozolcu posestnika Repinška Jožefa v Levcu. Kozolec je zgorel do tal, z njim vred pa mnogo sena lesa in drugih reči, tako da znaša škoda okrog 130.000 din. Na pomoč so prihiteli gasilci iz Levca, Lopate, Celja, Gaberja, Zalca in od drugod. Kozolec je bil zavarovan le za 50.000 din.

* **Huda nesreča na železniškem prehodu v Medlogu pri Celju.** V nedeljo se je peljal 30letni zidar Franc Jelen od Terezije v Polju s svojo 28letno ženo Terezijo z motornim kolesom po državni cesti iz Celja proti Levcu. Ko je privozil do zloglasnega železniškega prehoda v Medlogu, ni opazil, da se je bližal potniški vlak iz Celja, ki je imel v nedeljo skoraj pol ure zamude. Motorno kolo je na prehodu zadelo v vlak in se

zemljišču starega mojstra Kristopeita. Dolgo časa je stala negibno.

»Se bo že spet vrnil,« se je skušala potolažiti. Toda ta tolažba se ni hotela uveljaviti. Neki notranji glas, v katerega resničnost ni mogla dvomiti, je nepretregano kričal: Izgubila si ga, za zmerom si ga izgubila po lastni krivdi! In ženino dušo, otrdelo od samoljubnosti in pohlepčnosti po oblasti, je prvič prešinil občutek strahu, poln kesa in nemoči.

6.

V vasi je vladalo spet veliko razburjenje: v zadevi obtožbe Roze je bilo nekaj časa vse tiho, zdaj pa so se sitnosti z zaslíšenjem prič začele znova. Tudi starega mojstra Kristopeita so poklicali pred sodnike, čeprav stari mož niti ni bil na pogorišču. Da je bila tudi Klaasovka povabljena na sodišče, so ljudje smatrali za razumljivo. Bila je najbližja sosedka in po vrhu tega žena, katere izpovedi so bile nesporno tehtne. »Klaasovka bo zadevo odločila, saj zna govoriti kakor iz knjige,« so menili ljudje. Ona sama bi gotovo pri vsaki drugi priložnosti uživala občutek svoje pomembnosti, toda prav glede te zadeve je nastopala čudno skromno, skoro plašno.

Nekaj dni je minilo, ne da bi bil kdo kaj izvedel o izidu zaslíšenja. Zdajci pa se je razširila vest, da je v Rozini zadevi nenadno nastal preokret v njen prilog in da je Martin Klaas tisti, ki se mu mora dekle zahvaliti za vse. Martin da se je z vso silo lotil zadeve, pisal dolga pisma in napravil razna pota. Roza da sploh ni mogla zažgati hišo, ker da je bila v usodnem času pri Mar-

tinovi materi, kar je morala Klaasovka sicer zelo nerada potrditi s prisego.

»Veste, sosedka, Klaasovki je trda predla pred sodniki.«

»Zagrozili so ji, da bo kaznovana. Mrliško bleda je bila in strašno se je tresla!«

»Nič ni ugovarjala, čisto tiha in ponižna je bila!«

»Moj Bog, kaj vse smo doživeli, sosedka! Klaasovka tiha in ponižna!«

»Ali veste tudi, kako je prav za prav nastal ogenj?«

»No, seveda. Tesarja Erlot in stari Kristopeit sta izpovedala, da je imel dimnik že lani veliko razpoko. Oba sta na to opozorila starega Holsteina, ko sta mu vstavila novo tramovje. Stari pa ni hotel o tem nič slišati in je rekel, da bo dimnik trajal dalje časa kakor on sam in oba tesarja.«

»Da, da, stari Holstein je bil zelo trmast.«

»No, zdaj pa smo videli! Seveda, razpoka se je povečala, iskre so vdrlé skozi razpoko in priletele v slamnato streho. Tako je nastal požar.«

»Da, nikakor si nisem mogla misliti, da bi Roza mogla storiti kaj takega!«

»No, seveda, tudi meni kaj takega ni šlo v glavo!«

»Kako slaba je ubožica!«

»Se bo že opomogla. Še pred zimo se bosta vzela.«

»Pa lepo bosta živela. Martinu se godi dobro. Zdaj gradi velik skedenj v Schönbaumu.«

»Da, moj mož pravi, da ima dela na pretek.«

(Dalje prihodnjik)

razbilo. Jelena in njegovo ženo je vlak odbil in oba sta zletela v velikem loku na cesto. Jelen si je zlomil desnico v rami, se pobil po nogah in dobil tudi notranje poškodbe, njegova žena pa se je potolkla po rokah in ostalem telesu. Oba ponesrečenca so prepeljali v celjsko bolnišnico.

* Brez konca in kraja je spal. V Banji Lukci je zapadel v globoko spanje sodni tatarčina Bruno Mindkijević. Zdravniki v banjalški bolnišnici ga ne niso mogli prebuditi. Hranili so ga na umeten način z mlekom in limonado. Te dni pa je nesrečnik umrl.

* Neurje v točo okoli Celja in Laškega. Zadnje dni so bile v celjskem in laškem srezu kar zaporedno nevihte s točo. Zaradi neurja so narasle Savinja, Hudinja in Voglajna ter prestopile mnogokje tudi bregove. Toča je ponekod napravila mnogo škode. V nedeljo popoldne je prihrumela nevihta nad Dobje in okolico. Na Slatini so tedaj Vodiškovi hitro spravljali seno v kupe, da jim ne bi dež pokvaril že več dni ležečega sena. Zdadci pa je strela udarila v sedemnajstletno Vodiškovo hčerko Nežo, da je bila na mestu mrtva.

* Požar pri Grosuplju. Sredi poldneva je nastal požar v kozolcu-dvojniki, lasti posestnika Stupnika v Spodnji Slivnici pri Grosuplju. Slivniškimi in grosupeljskim gasilcem se je posrečilo omejiti požar, da se ni razširil na sosedna poslopja.

* Vlom v cerkev. V nedavni noči so v Špičaliču pri Motniku tatovi s silo odprli zakristijska vrata, vlomili v tabernakeljski prostor in v nabiralnik. Zjutraj so ljudje našli v vodi cepin, sekuro, rovnico, žabco in tudi gnojne vile. Monštranco in ciborij so pustili, denarja pa so našli komaj nekaj dinarjev.

* Dvoje življenj imajo na vesti. Pred malim senatom v Mariboru se je vršila razprava zaradi dvojnega uboja v Mali vasi. Zagovarjali so se: 24letni kolar Ferdinand Klemenčič od Sv. Tomaža pri Ormožu, 22letni Tomaž Plohl iz Male vasi pri Sv. Tomažu pri Ormožu, 21letni Jožef Erhatič iz Male vasi in njegov brat Franc Erhatič. Obtoženi so bili, da so v noči na 14. februarja letos s krampom, ročico, toporiščem in ročajem odvil smrtno poškodovali Franca Kamenška in Franca Vrbnjaka, ki sta oba za posledicami poškodb umrla. Obtoženci so se zagovarjali,

da sta jih obe njihovi žrtvi prvi napadli s nožema, oni pa da so se samo branili. Te njihove navedbe pa so priče izpodbijale. Obsojenci so bili: Ferdinand Klemenčič, Tomaž Plohl in Jožef Erhatič vsak na šest let ječe in trajno izgubo častnih pravic, starejši mladoletnik Franc Erhatič pa na pet let strogega zavora. Vsi obtoženci so se proti kazni pritožili.

* Zaradi osleparjenja sezonskih delavcev so v Novem Sadu prijeli Miljutina Čuro, ki je imel pisarno za kupčije z nepremičninami. Kakor pišejo beograjski dnevnik, je bil Miljutin Čura prijat na ovadbo javne borze dela, ker je sleparil sezonske delavce na ta način, da se jim je predstavljal kot mož z različnimi vplivnimi zvezami, ki bo delavcem izposloval dovoljenje za odhod na sezonsko delo v Nemčijo. Kolikor so doslej ugotovili, je na ta način dobil od kakih 20 družin okrog 20.000 din. Preiskava se nadaljuje.

* Velik vlom v Virovitici. V noči na praznik sv. Petra in Pavla je bil izvršen velik vlom v Virovitici. Izropana je bila glavna blagajna Hrvatske prometne delniške družbe na Zvonimirovem trgu. Vlomilci so odnesli lep plet 160.800 din. Za tatovi ni sledu.

* Lastnik banke. Pred ljubljanskimi sodniki se je te dni zagovarjal Miroslav Jankole, lastnik Slovenske banke, ki je bil že dve leti sedel v preiskovalnem zaporu. Obtožen je bil, da je lažno vodil v banki trgovinske knjige, kjer je izkazoval že davno neizterljive terjatve kot izterljive. Enako je izkazoval vrsto aktivnih postavk, ki jih ni bilo. Gre tu za milijonske zneske. Dalje je oškodoval 154 oseb za več kakor 2.380.000 dinarjev s svojimi manipulacijami s hranilnimi knjižicami. Pa še vrsto drugih grehov mu je očitala obtožnica. Svojih obveznosti ni mogel nikjer poravnati, ker je bila banka globoko prezadolžena. Jankole se je v glavnem zagovarjal, da je bil v zvezah s neko tujo denarniško skupino, s katere pomočjo bi bil pokrival dolgove. Zasižana je bila dolga vrsta priči, ki ga je pretežno obremenjevala. Sodnike je v prvi vrsti sanimalo, ali je bil obtoženec res v zvezah s neko tujo skupino. Ni pa se našel noben tehten dokaz razen obtoženčevih vztrajnih trditev, da je prezgodnja aretacija preprečila uspešen zaključek pogajanj s tujci. Prišle so na dan še nekatere druge zanimive reči o Jankoletovih pogajanjih v inozemstvu, tako o dobavah živeža

Francovi vojski za ceno 50 milijonov dinarjev v zlatu. Baje se je Jankole v Rimu tudi osebno pogajal z vatikanskimi gospodarstveniki o nabavi živeža, kar pa je vse skupaj po njegovi trditvi preprečila aretacija. Po večdnevni razpravi je bil Miroslav Jankole spoznan za krivega skoro v vseh točkah obtožnice in je bil obsojen na pet let ječe in izgubo članskih pravic za dobo petih let, dalje na plačilo kazenskih stroškov in poprečnine.

Popotnikova torba

Ljubosumnež je uničil dve življenji

Te dni sta postala žrtvi zločina 30letni posestnik Viktor Rašperger iz Malega Slatnjaka pri Štrigovi in 21letna Marija Repova, posestnikova hči iz Štrihove. Umoril ju je iz ljubosumnosti 27 let stari Karel Makovec, grobarjev sin iz Štrigove.

Morilec Karel Makovec je imel zaradi pretepev že mnogo posla s sodiščem in je presedel že leto dni zavora v mariborski jetnišnici. Imel je več let ljubezensko razmerje s posestnikovo hčerjo Marijo Repovo iz Štrigove. Ker se ga je Repova že pred meseci naveličala, ji je neprestano grozil, da jo ubije njo in njenega zdajšnjega ljubimca Viljema Rašpergerja. Ze pred tedni je napadel v Štrigovi Rašpergerja, vendar pa se je takrat ustrašil Rašpergerjevih spremljevalcev. Ob neki drugi priliki je Repovo sunil v jarek. Sploh je stalno zasledoval Repovo in Rašpergerjeve in hotel z njimi obračunati. Tudi ljudem je kazal nož, češ da bo obračunal s Repovo in Rašpergerjevimi. Grozil je celo s revolverjem.

Nedavno nedeljo zvečer je Makovec izvedel, da je Repova v Slatniku na domu Viljema Rašpergerja, ki je prišel od vojakov na dopust. Ker se je moral usodnega večera Viljem Rašperger vrniti nazaj k vojakom, ni mogel več spremiti svojega dekleta domov v Štrigovo, kakor je pričakoval Makovec, ki je oba zaljubljenca že vse popoldne čakal na skritem mestu. Zato je Viljemovo izvoljenko spremljal njegov brat Viktor, ki je bil šele nekaj mesecev oženjen v Slatnjaku na

»Zanašajva se na božjo pomoč, polkovnik, in na preudarnost vaše sestre!«

9. poglavje

VOJNI TOVARIS

Ni se še danilo, ko so jetnika zbudili in sta morala na sanj. Gosta megla, ki je ležala nad mestom in stepami, je še večala temo. Mraz pa je bil nekoliko popustil.

Sanj so kar plavale po zamrzli cesti skozi mesto in pri vzhodnih vratih ven na Vladimirovo. Voznik in kozaki so priganjali konje z biči. Hoteli so kolono izgnancev doseči še pred etapo Marinskovo, da bi se mogli še istega dne vrniti nazaj v Tomsk, kjer jih je najbrž čakalo popivanje s tovariši.

Ko so deset ur z naraščajočo hitrostjo drveli v megli in le sem in tja privoščili živanim malce odpočitka, so zdajci zaslišali iz daljave ropotanje voz, rezgetanje konj in zmešnjavo glasov. Slišati je bilo, kakor bi se dolg vod pomikal po deželni cesti.

»Pazi, voznik, da kakšnega od zadne Kolone ne povoziš,« je vzkliknil vodja eskorte.

»Ali smo zdaj dohiteli izgnance?« je vprašal zgroziviši se Ivan.

»Da, pripravite se na hude reči! Naše mučeništvo se začinja!«

»Ali naju bodo tudi privezali k verigi, polkovnik?«

»Morda že jutri na dvorišču etape.«

»In če se uprem?«

»Boste deležni še slabšega postopka... Sticer pa, ali so vam stražniki pustili kaj rubljev?«

»Niti kopejke!«

EMILIO SALGARI IZGNANCI

Ob je mogočen veletok, dolg 4218 kilometrov. Je glavna reka zapadne Sibirijske. Tatarji imenujejo to reko Umar, Ostjaki pa Eme ali Ose. Reko Ob sestavljata na ozemlju tedanje tomske gubernije dve veliki reki: Bija in Katunja, ki obe izvirata v Altajskem gorovju v bližini kitajske meje. Ob ima številne pritoke z vodopadi v spodnem toku.

Oba jetnika sta prebila noč v Kolivanu. Nasledno jutro so prešli na drugo stran široke reke po zasilnem mostu in ob solnčnem zatonu so bili v tomsku.

To mesto je bilo med najpomembnejšimi v zapadni Sibiriji. Oddaljeno je le šest dnevni pohodov od kitajske meje. Stoji ob reki Tomu, ki je desni pritok Obi. Tom izvira v Tanskih gorah ob mongolski meji.

Čeprav ni bilo več glavno mesto, je bilo v tistih časih vendarle eno izmed najbolj obljubljenih sibirskih mest. Štelo je tedaj 15.000 prebivalcev. Bilo je pusto navlje, slabo zgrajeno, sestojelo po večini iz lesenih hiš. Utrjeno je bilo le z majhnim številom nasipov.

Tu so slišali kozaki v svojo največjo jezo, da je bila za Irkutsk določena kaznijska kolona že dan poprej odpotovala proti etapi Marinskovo. Zadržala se je bila v Tomsku le nekaj ur.

Vodje, ki so transport vodili proti oddaljenemu Bajkalu, so bili prejeli povelje, da morajo zaradi nastopajočega mrazu naglo potovati. Bila je pred njimi še dolga pot do glav-

nega mesta vzhodne Sibirijske. Dobrih 1.500 verst je bilo treba še peš prehoditi, kar terja kakšna dva mesca časa. Sneg pa je bil že zapadel in je najavljal bližanje zelo ostre zime.

Tudi v Tomsku se za oba jetnika niso mnogo pobrigali. Prebila sta svoj dvanajsturni odpočitek v tamkajšnji stari jetnišnici. Polkovnik je poskusil preprositi guvernerja ali katerega izmed vodilnih mož policije za dodelitev tople obleke. Njegove prošnje pa so ostale brez uspeha. Za vse te ljudi polkovnik vendar ni bil več visoki oficir, temveč navaden obsojenec.

Vasiljev pa zaradi tega ni obupal. Prav to, da so ga zapustili vsi prijatelji, je povečalo njegovo odločnost.

»Nič ne de, saj bova nekega dne pobegnila! Dolgo ne bova ostala v rudniku!« je rekel, ko je Ivan dal duška svoji jezi zaradi tako neobzirnega postopanja z njima.

Ivan se je tem besedam začudil.

»Kaj imate zdaj več upanja? Prej niste upali, da bi bila rešitev mogoča. Na koga pa se zanašate?«

»Na romarja! Naročil sem mu, naj obvesti mojo sestro, kam so me poslali v izgnanstvo.«

»In vi mislite, da bo našla primerne ljudi, ki bi nama mogli pomagati?«

»Moja sestra je odločna in bo storila vse, kar je mogoče storiti. Saj je Poljakinja!«

majhnem posestvu. Na poti v Štrigovo pa je naenkrat skočil pred oba iz visoke pšenice Karel Makovec z nožem v roki. Sunil je z njim Repovo v bok in jo rani. Ko se je zavzel za Repovo njen spremljevalec Viktor Rašperger, je začel z nožem suvati tudi nje-ga in mu zadal devet ran na vratu, prsni in roki. Rašperger je zaradi teh ran takoj izdihnil. Makovec pa s tem še ni končal svojega zverinskega dela. Sedel je na kolo in odhitel za Repovo. Ko jo je dohitel, jo je začel neusmiljeno suvati z nožem. Povzročil ji je 14 ran po vsem telesu. Repova je takoj izdih-

nila.

Ljubosumnež je hotel nato tudi sebi vzeti življenje in si je prerezal žile, vendar premalo. Najbrž si je v zadnem trenutku premislil in se skrivil v eni izmed sosednjih hiš.

Orožnikom in občinskemu stražniku se je posrečilo morilca že isti večer aretirati. Ko je komisija pregledovala trupli Rašpergerja in Repove, se je zbrala velika množica ljudstva, ki je hotela ubiti zverinskega morilca, ko je gledal svoji žrtvi brez vsakega kesa. Orožniki so oddali morilca v sodne zapore sreskega sodišča v Ljutomeru.

Nemčija in Italija zavračata vesti o lakoti

V zadnjem času se pogosto čujejo glasovi, da v Nemčiji že primanjkuje življenjskih potrebščin. Na te vesti odgovarjajo na nemških pristojnih mestih, da se Angleži zastonj tolažijo s takšnim upanjem. V dokaz temu navajajo Nemci:

Prehrana nemškega ljudstva je v glavnem že zagotovljena do žetve leta 1941. Nemški pristojni činitelji se zdaj ukvarjajo že z načrtom, kako naj se uredi prehrana nemškega naroda v letu 1942. Letošnja žetev bo dobra. Da je dovolj hrane, so pripomogle dobro urejena preskrba živilskih zalog, s čimer so se smiselno bavili strokovnjaki leta in leta, in redne pošiljatve žita iz Rusije. Nemški narod, tako pravi to nemško uradno poročilo, uživa zdaj sadove neutrudnega in daljnovidnega dela svojih gospodarskih in

še posebej kmetijskih strokovnjakov. Nemci zdaj v dejanju lahko vidijo, kaj pomeni pravilno urejena prehrana ljudstva.

Tudi glede Italije so se razširili glasovi o pomanjkanju. Prav tako kakor Nemčija je tudi Italija uradno zavrnila takšne vesti. Kakor je razvidno iz poročila, ki ga je podal italijanski minister za kmetijstvo, tudi Italija računa letos z dobro letino. Letošnji pridelek pšenice in rži, pravi uradno poročilo, sicer res nekoliko zaostaja za lanskim, zato pa bo turščice več. Prav tako bodo letos v Italiji pridelali več riža in krompirja kakor lani.

Tako odgovarjajo Nemci in Italijani tistim, ki govore, da Nemčija in Italija zaradi lakote ne bosta mogli več dolgo vzdržati.

iz papirja lahko izdeluješ obleko, hiše in celo avtomobile

Pravijo, da se bližamo papirnati dobi. Zlasti tisti tako trdijo, ki so videli na razstavi v Chicagu avto, izdelan iz stlačenega papirja. Po zunanosti ni mogel nihče spoznati, da je bil avtomobil papirnat. Ko je zastopnik tvornice ustrelil v avtovo ogrodje v oddaljenosti 5 m, krogla ni predrila stene. in gledalci so bili prepričani, da so imeli pred

seboj avto iz navadne tvarine. Šele na podlagi uradnega potrdila so se prepričali, da je avto izdelan iz papirja, a da kljub temu krogla ne more prodreti skozenj. Avto je ves papirnat razen tistih njegovih delov, ki terjajo kovino.

Čeprav je dosegla papirnata karoserija avtomobila na razstavi tako lep uspeh, bo tra-

jalo še precej časa, preden se bomo vozili v papirnatih avtomobilih. Toda tovarne avtomobile za rabo že izdelujejo v Ameriki iz papirja.

Papirnice zbirajo odpadke papirja, ga zmeljejo in stlačijo v deske, ki imajo skoro iste lastnosti kakor deske iz umetne smole, a so še trpežnejše. Površina teh desk je tako trdna, da ne prepušča ničesar. Papirnate deske se tako izvrstno drže proti toplotnim spremembam v naravi, da se ne more z njimi primerjati nobena tvarina. Zato uporabljajo stlačeni papir, ki ga pa ne smemo zamenjavati z lepenko, v mnogih primerih za zavoje za blago, ki je občutljivo za mrz ali vročino. Papir si je tudi pridobil vrednost kot stavbno gradivo. V bližini jeklenih stavb Pittsburga je sezidana vrsta stanovanjskih hiš iz stlačenega časopisnega papirja. To novo stavbno gradivo ima mnoge prednosti. Predvsem ga cenijo zaradi tega, ker je slab prevodnik toplote. Papirnate deske pa tudi ne prepere in so skoro povsem varne proti ognju.

V Ameriki izdelujejo iz stlačenega papirja tudi pohištvo in vrsto drugih predmetov. Odločilno je, da je izdelava raznih predmetov iz stlačenega papirja celo cenejša kakor iz druge tvarine. Kljub temu pa izdelki ne zaostajajo po kakovosti. Za izdelavo stlačenega papirja uporabljajo v Ameriki izredno mnogo starega zavrženega papirja, ki ga doslej niso znali uporabljati.

Pomen papirja je čedalje večji v vsakdanjem življenju. Američani so že začeli opuščati steklene in porcelanaste posode ter kupujejo papirne. V Evropi tu in tam sicer že poznajo papirne čaše, toda Američani imajo tudi že papirne vilice, krožnike in celo posodo za kuhanje iz papirja. Tvornice, ki izdelujejo posodo iz papirja, jamčijo, da ji ogenj, ki gori neposredno ob tej papirni posodi, ne more škodovati niti v 10 urah. Tako so gospodinjice začele opuščati umivanje posode, ker jo lahko po vsakem kosilu kratkoma zavržejo. Tvornice priporočajo svoje blago gospodinjam, češ da si bodo prihranile mnogo časa, ker jim ne bo treba umivati posode, razen tega pa je iz zdravstvenih razlogov priporočljivejša, če uporabljaš zmerom novo posodo. Papirna posoda ima tudi to prednost, da se ne razbije. V Ameriki se je v resnici zelo hitro razširila, tako da jo zdaj uporabljajo že v nešteti gospodinjstvih. To-

»K sreči sem jaz svojo denarnico rešil!« je rekel Sergej Vasiljev. »Žal ne mnogo, vendar bo za naju oba zadoščalo!«

Privlekel se je iz skrivališča denarnico in dal Ivanu štiri rublje, ki jih je ta naglo skrnil.

»Te stisnite v roke kovaču, ki vam bo prikoval verigo na nogo! On potem ne bo tako čvrsto prikoval obročka k nožnim okovom, tako da bo ostal še prostor, v katerega boste lahko potisnili junjo. S tem se boste izognili drgnjenju, ki bi vam počasi povzročilo vnetje. Če narase mrz na 25 do 30 stopinj, povzroča železo, če pride v dotik z mesom, boleče rane!«

Študent se je zahvalil ganjen spričo polkovnikove brige zanj. Nato je čez čas rekel v tolažbo samemu sebi:

»Že mnogo jih je pobegnilo, tudi nama se bo posrečilo!«

Voznik in eskorta konj nista več toliko podila.

Ropot in zmešnjava glasov sta se čula čedalje razločneje, a megla je bila tako gosta, da še niso mogli ničesar videti.

Zdajci pa so opazili postave, ki so v več vodih korakale čez vsjo širino ceste.

»Halo, prostor!« je klical voznik in pridržaval konje.

»Kdo je?« je zakričalo več glasov.

»Kozaki z devetimi jetniki!«

»V redu.«

»Kje je kapetan Baunje?«

»V Marinsku.«

»Torej še ena četa izgnancev! Vrag naj vzame vse te potepine! Poženi konje, nič ne škoduje, če katere izmed teh obverženih psov povoziš!«

Voznik je spet pogljal konje v najnitrej-

ši dir, vendar se je previdno držal cestnega roba. Zadna kolona je imela prosto pot. Stavljale so zadnjo kolono ženske, ki so stražene od kompanije kozakov sledile svojim možem, očetom in bratom v izgnanstvo in tako delile z njimi strahote nesrečne poti skozi zasnežene stepe.

V zadno kolono so spadale tudi dolge vrste voz z zaboji, skrinjami in zavitki — prtljaga izgnancev. Izrabljeni konji z dolgimi grivami so vlekli ta vozila v čedalje gostejši megli.

Potem sta videla naša izgnanca skupine bednih žensk, ki so vlekli s seboj svoje do kosti shujšane in oslabiljene otroke. Za njimi so šli vojaki — donski kozaki in gnali pred seboj izčrpane ženske. Zatem sta gledala dolge vrste mož v žvenketajočih verigah, z obeh strani ceste zastražene od kozakov, ki so divje vpili.

Oba jetnika v sanah sta prestrašena videla drseti to kolono v megli mimo vozila kakor kolono strahov. Ko sta spet imela belo cesti Vladimirko pred seboj in sta le od daleč slišala ropot verig in sirove glasove, sta se oddahnila.

»Kmalu bova tudi midva v tej koloni!« je vzdihnil študent. »Kako drago je treba v Rusiji plačati misli v svobodi!«

Polkovnik je molčal zatopljen v misli.

Medtem so hitele sani k svojemu smotru. V Marinsku bosta jetnika oddana hetmanu, ki vodi veliko kolono v glavno mesto Irkutsk.

Proti četrti uri popoldne so se iz meglene obzorja že pokazale prve hiše Marinska. Vlažna tančica, ki je ležala čez nje, se je po-

časih razredčila.

Četrt ure pozneje so se pripeljale sani v vas in obstale pred nekim lesenim poslopjem, obdanim od visokega zidu. Bila je etapa.

Oba so povedli v sobo, ležečo v pritličju, ki jo je ogrevala velika peč. Tam je sedel kadeč iz dolge porcelanaste pipe velik, vitek moč z dolgimi brki, kosaški kapetan. Imel je strog obraz, a njegove modre oči so gledale s čudno milim, otožnim izrazom.

Pri vstopu izgnancev je vstal, vendar ni odzdravil njunemu pozdravu kakor tudi ne pozdravu eskorte, temveč je gledal oba jetnika nekaj časa zelo pozorno, kakor bi si bil hotel za zmerom zapomniti njuna obraza. Nato je prevzel papirje, ki mu jih je dal eden izmed kozakov, in jih bežno pogledal. Nenadno so njegove poteze izrazile neki notranji nemir in globoka guba se je zarisala v njegovo čelo.

Ko je odslovil vojake, je korakal s sklonjeno glavo po sobi sem in tja. Na videz se za oba jetnika ni več brigal.

Ta dva sta potrpežljivo čakala pri vratih, kdaj se bo poveljniku zljubilo, nagovoriti ju ali pa ukazati, da ju odvedejo v njuno celico.

»Prosim vas vljudno,« je dejal naposled Sergej, »da naročite, naj nama dajo kak prostor. Utrujena sva in lačna od dolgega pota.« Nagovorjeni je pokazal na svoj stol ob peči:

»Sedite, polkovnik!«

»Nisem več polkovnik, zdaj sem samo izgnanec!«

»Zame imate še zmerom svoj čin, Sergej

da ne le v zasebnih gospodinjstvih, temveč tudi v boljših hotelih.

Nadalje se je papir zelo uveljavil v oblačilni stroki. Letošno pomlad so ženske začele prvič nositi papirnate klobuke. Razen tega se izdelujejo papirnati ovratniki in srajce tako dobre kakovosti, da se komaj razlikujejo od platnenega perila. Prednost tega perila je, da ga ni treba prati. Umazano pe-

rilo kratkomalo zavržeš. Papirnato perilo je baje tako poceni, da ga možje rajši kupujejo, kakor bi plačevali stroške za pranje navadnega perila. Na vsej črti je zmagal papir pri uporabi žepnih robcev. Zdravniki so začeli pravo križarsko vojno proti nezdravstvenim platnenim robcem in zdaj ljudje v Ameriki čedalje bolj uporabljajo papirnate robce, ki jih, ko so umazani, zavržejo.

V Rusiji skrbijo za mladino

»Napred« prinaša zanimiv članek o družinskem življenju v Rusiji, o katerem pravi:

Leta 1936. je bil izdan v Rusiji rov zakon o družinskem življenju. Od tega leta dalje je v Rusiji strogo prepovedana odprava plodu. Le socialni položaj žene in njeno zdravstveno stanje odločujeta pri splanu, ki pa ga sme izvršiti le poklicni zdravnik. Ločitve zakona se zdaj lahko doseže le s privolitvijo obeh zakoncev ali pa v natančno določenih, zelo omejenih primerih. Obveznosti za vzdrževanje (alimentacije) so brecej hude: tretjina dohodkov za enega otroka, polovica za dva, 60 odstotkov za tri otroke.

Izdatne nagrade materam, skrb za otroško zdravstvo in veliko število novih otroških zabavišč naj bi čim bolj podprli dvigovanje rojstev. Novi ruski rod ne sme biti telesno in ne pravno oslabljen.

× **Maršal Graziani italijanski vrhovni poveljnik v Severni Afriki.** Iz Rima javljajo, da je maršal Graziani poveljnik vseh italijanskih vojnih sil v Severni Afriki, z letalom prispel v Libijo in prevzel svoje posle.

× **Za celo trumo otrok je kupila v tramvaju le en vozni listek.** V New Yorku je nedavno stopila v tramvaj postavna žena v spremstvu s trinajestimi otroki. Ko je k nji pristopil sprevodnik, je zahtevala samo en listek. Ko je sprevodnik odklonil prevoz cele trume otrok na en sam listek, mu je dama mirno pomolila pred nos listine in dokazala, da je mati vseh trinajestih otrok in da noben otrok še ne šteje šest let. Rodila je namreč trikrat trojčke in dvakrat dvojčke.

Vasiljev! Nesrečnik, tudi vas je usoda vrgla sem?»

»Ne razumem vas... Vi me poznate?« je vprašal Sergej začudeno.

»Da, poznam vas, tudi jaz sem Poljak! Tudi jaz sem se boril za Rusijo, ki sicer ni moja domovina, in napredoval kakor vi po bitki pri Plevni. Vidim vas še na čelu bataljona v strelnem ognju na nasipih, ki so jih branili Turki Osmana paše. Tam ste mi rešili življenje ne da bi bili sami to vedeli.«

»Jaz?«

»Da, polkovnik Vasiljev. Jaz sem bil tisti praporščak, ki je bil takrat s praporom v roki drvel naprej in ste ga vi potisnili nazaj, da ste ga obvarovali sovražne krogle. A tista krogla, ki je bila namenjena meni, je zadela vas! Krvaveč iz rane ste se zrušili na tla, medtem ko sem jaz ostal nepoškodovan.«

»Spominjam se... A kaj počnete tu kot Poljak? Ali ste tu paznik sužnjev, paznik naših rojakov?«

»Paznik sužnjev? Ne, ne. Prevzel sem to službo, ne zato, da bi mučil izgnance, temveč da bi jim blažil muke. Zapustil sem hišo in družino, prijetnosti življenja v Moskvi, samo da bi pomagal tem nesrečnikom, tem pogosto po nedolžnem obsojenim, kolikor je v moji moči. Da bi jim pomagal na tem strašnem potu skozi Sibirijo!«

Osupel ga je gledal polkovnik. »Pa se ne bojite, da bi vas pri tem človeškem delu ne zalotili?«

»Ne,« je odvrnil Poljak smehljaje se. »Vprašajte samo kozake, in slišali boste, da sem najstrožji in najnedostopnejši predstoj-

Druga petletka je pripomogla do večjega blagostanja na Ruskem, kar se izraža tudi v materinstvu. Država pa še zmerom potrebuje delovnih moči spričo svojega velikanskega bogastva in razsežnosti. Medtem ko so prej ljudje skušali biti s telesom in dušo v službi stranke in revolucije in so se odrekli zasebnemu življenju, se zdaj spet močno podpira družinsko življenje. Na spolna vprašanja gledajo danes v Rusiji vse resneje in treznejše kakor v prvem obdobju nove vladavine. Danes spoznavajo, da je vzgoja mladine prva in poglobljena naloga države.

Obrtno šolstvo

Vprašanje strokovno nadaljevalnega šolstva še vedno ni tako rešeno, kakor bi bilo koristno za naše narodno gospodarstvo. Ne primanjkuje nam samo primernih šolskih zgradb ozir. delavnic, ampak manjka nam tudi primernih šolskih knjig. Zadržane čase se tudi v tem oziru obrača na bolje in je pričakovati po izjavi merodajnih činiteljev v prihodnjem šolskem letu precejšnje izboljšanje. Upamo, da bomo dobili s prihodnjim šolskim letom nekaj novih učnih knjig, ki se jih bo moglo poslužiti učitelstvo strokovno nadaljevalnih šol na deželi in v večjih mestih.

Zadnji čas se vodi podrobna statistika o številu vajencev in se objavlja tudi v raznih publikacijah. OUZD ima veliko statističnega gradiva o vajencih. Od leta 1929 vodi za vajence zdravniške preiskave ter je bilo do leta 1940 zdravniško preiskanih skoraj 40000 vajencev. Ako prištetimo število vajencev od leta 1918 do leta 1929 in če one, ki smo jih prej omenili do leta 1940, smo imeli do danes skupni 80000 vajencev ob-

nik v Sibiriji! A koliko naših rojakov in koliko zaradi političnih prestopkov obsojenih se mi mora zahvaliti za svoje življenje in za...«

Okleval je. Sergej ga je razumel.

»...in za svoboro!« je zašepetal.

Polkovnik mu je ginjen dal roko, ki jo je kozaki hetman toplo stisnil.

»Vi ste plemeniti mož! Hvala vam za plemenito delo. Poljski rodoljubi res ne pozabijo svojih rojakov!«

»Kaj lahko storim za vas?« je šepetaje vprašal hetman.

»Zdaj prosim samo za toplejšo obleko zame in za mojega sotrpina tule, ki je tudi izgnan zavoljo političnih prestopkov. V svojih lahkah oblekah pač ne bova mogla prenašati mraz te dežele!«

»Obleko dobite. Žal pa, da vama morem ustreči le z jetniško obleko.«

»Vem, hetman, da nama ne morete prigraniti verige dosmrtno obsojenih!«

Hetman je prikimal. »To bi guverner takoj izvedel! Tukaj je nešteto vohunov. Za vašo in mojo varnost je potrebno, da pretrpita strahote žive verige. Toda v Irkutsku ali v kakem drugem kraju vama lahko v marsičem pomagam, kakor sem pomagal že drugim!«

»Še enkrat hvala!« je dejal polkovnik ginjeno.

V tistem trenutku je nastalo zunaj glasno kričanje, od daleč pa so zaslišali zvenket verig, ropot koles in rezgetanje konj.

»Tukaj so!« je rekel hetman.

Odprl je vrata in strogo zaklical:

»Astov!«

Iz Prekmurja

Iskali so truplo, a našli tihotapsko blago. Decembra preteklega leta se je vrnila iz Francije 21letna Marija k staršem v Črensovcih. Bila je v drugem stanju, ona pa je to odločno tajila. Nedavno pa so jo morali odpeljati v bolnišnico v Murski Soboti, kjer je zdravnik ugotovil, da je bila dan poprej rodila. Marija je nekaj časa tajila, naposled pa je priznala, da je otroka zakopala v gnojišče. Bolnišnica je o tem takoj obvestila orožništvo v Črensovcih, ki je preiskalo gnojišče in vso shrambo, a trupelca ni našlo. Pač pa je pri preiskavi odkrilo obilen plen tihotapskega blaga. Našli so 684 vžigalnikov, 16.172 kremenčkov za vžigalnike, 80 zavojev igralnih kart in 7.25 kg saharina. Sumi se, da je blago last nekega Marijinega sorodnika, katerega že dalje časa sumijo, da se bavi s tihotapstvom. Trupelce otroka so našli orožniki pozneje, in sicer v pšenici na polju.

Oglašujte v »Domovini!«

jega spola, zaposlenih v obrtniški in trgovski stroki v Sloveniji. V tem šolskem letu je obiskovalo na 55 strokovnih nadaljevalnih šolah pouk 3.547 vajencev in 1046 vajerk. Začasnih strokovnih tečajev pa je bilo 23 s 692 vajenci in 135 vajenkami. Vseh učiteljev na strokovno nadaljevalnih šolah v dravski banovini je bilo 614. Iz statistike je razvidno da ostane približno do 5000 vajencev brez vsakega šolskega pouka.

× **Bombaž pridelujejo v Turčiji, Bolgariji, Rumuniji, Grčiji in Jugoslaviji.** Pohod bombaža v Evropo se je začel predvsem iz Male Azije proti balkanskim deželam. Turčija je lani pridelala že 60.000 ton bombaža in Bolgarija je lani bombažu namenila 48.000 ha. Letos pa je posejala Bolgarija to površino na 72.000 ha, s čimer bo lahko krila 75 odstotkov svoje potrebe. Zelo uspešni poskusi z bombičnimi nasadi se vršijo tudi v Jugoslaviji, Rumuniji in Grčiji. Poleg balkanskih dežel pompravna za čnanja in Madžarska pridelujejo bombaž. Ni izključeno, da bi moglo vse te dežele v naslednjem času postati dobavitelice te važne sirovine drugim državam.

Ko je prispel Astov, mož z orjaškimi brki, čigar opravilo je bilo, skrbeti za nastanienie jetnikov, in salutiral, je zapovedal hetman s trdim glasom:

»Izroči ta dva jetnika starosti! Sta posebno nevarna politična zločinca. Stražite ju dobro! Dajte jima tople obleke iz kaftana dosmrtno obsojenih. Jutri zjutraj dobite verigo na nogo. Idi, toda pazi se, da ju ne boš tepel ali dal tepsti, kajti to prepoveduje sam car!«

Hetman je še izmenjal pogled s polkovnikom in se vrnil na svoj prostor ob peči, kozak pa je oba obsojenca odvedel.

10. poglavje

ZIVA VERIGA

Ziva veriga! Tako so se lahko označevale neskončne jetniške karavane, ki jih je moskovska vlada poslala vsako leto v Sibirijo. Mnogo izmed teh je pomrlo na ledenih stepah.

Počasi je stopala veriga med padanjem snega v naselje.

Bilo je pet sto mož, po večini navadni zločinci, tatovi, morilci, požigalci, delno dosmrtno obsojeni, in pa politični jetniki, nihilisti ali udeleženci zadne poljske vstaje. Spremljale so jih štiri kompanije kozakov in nekaj policijskih čet. Eni kakor drugi spremljevalci niso poznali usmiljenja, bili so zmerom pripravljeni vsak poskus upora takoj zatreti z orožjem ali s knutami. Knute — biča s svinčnimi krogli na koncu so se vsi zelo bali.

(Dalje prihodnjic)

Ženski vestnik

Vitkost se da ohraniti

Katera ženska si ne želi, da bi ostala zmerom vitka! Ne samo zato, ker je vitka črta v modi, temveč tudi zavoljo tega, ker je vitek človek gibčnejši in pa odpornejši proti boleznim. Toda z vitkostjo je včasih tudi križ. Ne smeš si vitkost nasilno priboriti, če hočeš ostati zdrava.

Prvi pogoj za vitkost je seveda pravilna hrana. Premočne ženske se morajo rade ali nerade odločiti za to, da ne bodo jedle preveč in ne preizdatnih jedi. K le-tem spada tako hrana, ki imajo mnogo sladkorja, masti in drugih redilnih snovi. Priporočljive pa so jedi z mnogo vode, kakor solata, presno sočivje, sadje, mleko, jajca in meso. Tudi krompir lahko uživaš: glavno je le, da ga ne poješ več ko četrt kilograma na dan. V njem je namreč vode le 40 odstotkov.

Ljudje, ki se radi redijo, naj ne pojedjo več ko 10 dekagramov kruha na dan. Zlasti naj se ogibljejo sladkorja, jedi iz moke in posušenega sočivja.

Enako pa si je treba zapomniti: stradati ne smeš, ker si lahko nakoplješ hudo bolezen. Poleg manj redilne hrane je važno tudi telesno gibanje, kar pač velja za ženske, ki so zaposljene v pisarnah ali imajo drugo takšno opravilo, pri katerem se ne gibljejo mnogo, na primer šivilje. Podeželankam gibanja seveda ni treba priporočati.

Za kuhinjo

Jagode se zelo hitro kvarijo, zato jih je treba naglo uporabiti. Če jih kupite na trgu, jih morate dobro pogledati, ali so res sveže. Biti ne smejo zmečkane. Operite jih v moč-

nem curku vode, potem jih ocedite in osušite, da so čiste, ko jih postavite na mizo. — Če imate revmo, je zelo priporočljivo, da vsak dan, dokler trajajo, použijete četrt kilograma jagod, ki pa morajo biti zrele. Sladkorja jim ne dodajajte. Tudi jagodove korenine in listi so zelo koristni. Čaj iz jagodovega listja in koreninice zelo zmanjšuje lenivost prebavil.

Vinska omaka. Deni v kozico dve žlici masti in žlico sladkorja. Ko zarumeni, dodaj tri žlice moke (lahko tudi dve žlici moke in eno žlico drobtin). Nato mešaj, da lepo zarumeni, zatem pa zalij z majhno količino vina in z vodo. Prideni malo limonove lupine, nekaj klinčkov in cimta ter osoli. Če je treba, dodaj še malo sladkorja. Zdaj naj še nekaj časa vre, nato pa omako precedi v posodo in nesi na mizo.

Ajdovi žganci zmešani s kašo so prav dobra jed. Deni v dva litra vrele slane vode četrt litra v vroči vodi oprane kaše in pusti vreti deset minut. Nato dodaj tri četrtinke litra ajdove moke in naj vse skupaj vse še 12 minut vre. Zdaj odlij nekaj vode in zmešaj, da se moka več ne vidi. Vlij nekaj vroče masti na žgance, pokrij lonec in ga pusti nekaj minut stati. Nato nadrobi žgance z vilicami v skledo in zabeli z vročimi ocvirki.

Piščanci v obari se napravijo na več načinov. En način je tale: Lepo očiščenega piščanca razreži na šest kosov, povaljaj vsak kos posebej v moki, deni kos poleg kosa v kozico, pokropi z raztopljenim sirovim maslom, stresi kozico, da steče maslo na dno, pokrij in praži. Ko se meso že nekoliko speeni, ga obrni in potem zalij z juho, da se lepo skuha. Ko se kuha, dodaj majarona, premečkanega s soljo, malo limonove lupine in še nekaj soli, kolikor je pač potrebno. Ko je meso dovolj mehko, deni jed v skledo in jo okisaj z malo limonovega soka.

ka. Na deželi kar izginejo stanovske razlike. Občevanje med meščani in podeželani obeh spolov postane čisto neprisiljeno. Naj vam za zgled povem prav mično zgodnico, ki sem jo doživel nedavno.

Zdaj je začel Bregar pripovedovati, kar je bil vedel, ko je počival v senu. Prav podrobno je vse opisal. Samo imena pastirja, mlade dame in gostilne so bila druga.

Mlada gospodična Nada je seveda takoj zaslutila, kam je Bregar menil. Nemirna je postala in je tedaj, ko je slikar natančno opisoval prizor s poljubom, naglo vstala.

»Kam hočeš?« je vzkliknil njen oče. »Kam hočeš zdaj, ko postaja gospodova zgodba še posebno zanimiva?«

Nada v zadregi ni vedela, kaj bi odgovorila. Slikar jo je ošinil s škodoželjnim pogledom, a ko jo je videl vso skesano, si je mislil: »Dovolj ima!«

Nekaj časa so še sedeli za mizo, potem pa so šli skupaj na sprehod v okoliški gozd. Slikar in Nada sta po naključju ostala precej daleč za Nadinimi starši.

»Prav za prav bi morala biti jezna na vas,« je rekla deklica. »Grdo je bilo od vas, da ste me spravili v tako zadrego.«

Bregar je začel hliniti globoko obžalovanje. Dekle mu je postalo všeč. Mlada je še bila in polna življenja. Prav nič mestne pokvarjenosti kljub poljubu v hlevu ni bilo videti v njej.

»Res nisem prav storil,« je rekel, »a kako naj to popravim?«

»Popraviti ni več mogoče.«

»Morda pa le.«

»Kako mislite to napraviti?« je bilo dekle radovedno.

»To vam bom povedal čez nekaj dni,« je menil Bregar, »a pogoj je, da daste tudi meni takšen poljub.«

Mladenka ga je pogledala s tistim na pol otroškim, na pol zapeljivim ženskim pogledom in Bregar je videl, da mu lepo mlado žensko bitje ni nenaklonjeno.

»No, ali je prav?« jo je lahko prijel za zardela lica in ji dal poljub prav na usta. Niti na misel ji ni prišlo, da bi mu jih umaknila, ko je še in še poljubljal ko češnje rdeče ustnice.

Tako se je začelo in nadaljevalo, dokler naposled nista obadva ugotovila, da je njuna ljubezen večna in da zdaj drug brez drugega ne bosta mogla živeti.

Minila sta že dva tedna, ko se je Nada spet spomnila njegove obljube, da ji bo dal zadoščenje za svojo nerodnost. No, Nada na to zadoščenje v resnici ni več mislila, a radovedna je le bila, kako je mislil njen Bregar to storiti.

»Jutri,« je rekel Bregar, »jutri dobiš zadoščenje. Upam, da bova oba zadovoljna.«

Ko so drugega popoldneva kakor navadno vsi štirje sedeli pri kosilu na vrtu, je zdajci rekel slikar: »Ali veste, kako se je tista vesela zgodnica s poljubom v hlevu končala?«

Stari Tomažin je bil radoveden. Prav tako Tomažinka. Nada pa je Bregarja pogledala z začudenimi očmi. Ni si mogla predstavljati, kaj bo zdaj povedal njen Rado. Molčala je in samo napeto čakala.

No, slikar Bregar pa je do vseh podrobnosti natanko opisal svojo ljubezensko zgodbo z Nado. Ni pozabil povedati niti to, da sta si obljubila večno zvestobo in da se hočeta vzeti, dasi je sicer slikar prišel letovat na deželo edino le z namenom, da ne bi videl žive meščanske duše, posebno ne ženske. Razume se, da tudi tokrat v svoji zgodbi ni navedel pravih imen.

»Dobro je to,« je rekel stari Tomažin.

»Gospod Tomažin, ali morda lahko ugane te glavne osebe te veseloigre?«

»Ha, ha,« se je zakrohotal stari mož. »Že vaša prva zgodnica mi ni bila uganka. Pa nikar ne mislite, da je bil tisti poljub kaj hudega. Poznam svojo Nado. No, kratko malo, jaz sem zadovoljen z vami.«

In tako se je zgodilo, da je slikarja Rada Bregarja, ki je šel letovat na Gorenjsko, da bi slikal in da bi ga ne motile ženske, prav zdaj dokončno zmotila ženska. Pa mu ni bilo žal! — zakaj pač!

Dušan Metelan

Če se hočeš umakniti ženskam

Zgodba iz letoviškega življenja

V neki gorenjski vasici je letoval mlad slikar. Rado Bregar se je pisal. Zmerom je hodil okoli, pa risal in barval. Še pastirja Martina, ki je pazil na krave gostilničarja Brusa, pri katerem je slikar bival, je naslikal. Čisto pri miru je moral stati mladi pastir Martin, ko ga je Bregar dajal na papir.

»No, zdaj pa sva gotova,« je rekel slikar Bregar, ko je končal sliko. »Ali ti je všeč?« mu je sliko pomolil pod nos.

Pastir Martin, ki je štel šele dobrih sedemnajst let, je vzel sliko v roke in prikimal. Sicer pa je bil pastirček res zal, zdrav fantič s temnimi lasmi in živahnimi modrimi očmi.

Šla sta s travnika, kjer se je slika rodila, Martin je moral v hlev, slikar pa je ponesel slikarsko kramo v svoje sobico.

Na pragu ga je ustavil gostilničar Brus, dobrodušen debeltn, kakršni so po navadi naši podeželski gostilničarji, ter mu pokazal na pot, ki je držala k njegovi gostilni.

»Vidite, tamle prihajajo Tomažinovi iz Ljubljane. Vsako leto so moji gostje. Od danes naprej bodo vaši sosedje gori v prvem nadstropju.«

Bregarja je ob tej vesti minila dobra volja. Hotel je letovati v samotni, a zdaj ne bo imel miru. Niti pogledal ni po došlecih, temveč je zlezal na hlev in se zleknil v duhtečo seno. Kmalu je sladko zaspal.

Ko je tako ležal morda pol ure, je zaslišal spodaj v hlevu govoriti dva glasova. En glas je bil Martinov, a drugi je bil ženski. Bil je nežen, srobrno čist glas. »Glas je lep,« je pomislil Bregar, »gotovo tudi žensko bitje ne bo napačno.« Martin in mlada ženska sta govorila o kravah, zelo učeno seveda. Bregar je postal radoveden in je pogledal skozi odprano dol v hlev.

Res, poleg živali je stala očarljivo lepa mladenka, zraven nje pa Martin, ki se mu je videlo, da je bil v silni zadregi.

»Kako ti je že ime?« je vprašala mladenka pastirja.

»Martin,« je rekel in zardel do ušes.

»Prav imenitno ime,« je menilo dekle, »a koliko let šteješ?«

»Sedemnajst,« je odvrnil.

»Čeden fantič pa si, čeden,« je zdajci dejalo dekle.

Slikarja v senu je spreletela nejevolja in tiho je zagodrnjal o nekaki mestni goski, ki se šali iz nepokvarjenih podeželskih fantov.

»Veš,« je nadaljevala mladenka. »Naši mestni gospodje niso vredni, da bi jih pogledala. Polizani hodijo okrog in prazne zlikane besede mlatijo. Tebi, Martin, pa bi še poljubček dala, da veš. Ali ga hočeš?«

Martin je znova zardel ko puran in v zadregi kravo tako nerodno potegnili za rep, da je žalostno zamukala.

»No, stopi sem, Martin, in zamiži!«

Martin je izgubil vso voljo in storil vse, kar mu je zapovedala. V prihodnem trenutku pa je že dobil smok na lica. Takoj nato je dekle bliskovito izginilo iz hleva.

Bregar je kmalu šel s hleva in stopil na vrt. Tam je že zagledal nove goste sedeče za mizo. Bila sta starejši gospod in starejša dama, očitno roditelja mlade dame iz hleva, ki je tudi že sedela za mizo, nedolžna ko jagnje. Prav nič se ji ni videlo, da je bila nekaj trenutkov pred tem doživela majhno pustolovščino.

»Kako se zna pretvarjati,« si je mislil Bregar, »le počakaj me, ti jo bom že zagodel.«

Z vpljudnim pozdravom je stopil k tujcem, se jim predstavil in prisedel, ko so ga prijazno povabili, naj se jim pridruži.

Ni minila dobra minuta, ko je bil s Tomažinovimi v najprijetnejšem pogovoru. Z velikim zadovoljstvom je ugotovil, da ga mlada gospodična Nada prav rada posluša. Toda dogodka v hlevu ni mogel pozabiti. To ji mora vrniti.

»Ne morete si misliti,« je govoril, »kakšno čudovito deluje planinska priroda na člove-

Iz naših delavskih krajev

Laško

Podružnica Narodne strokovne zveze je napravila vlogo na upravni svet Gostilničarske pivovarne d. d. Laško za zvišanje sezonskih doklad. Upravni svet G. P. L. je na seji dne 15. junija 1940 z razumevanjem uvidel upravičeno željo ter ugodil tako, da se zviša sezonska doklada v tekočem letu za vse mesece, določene v kolektivni pogodbi — po din 95.— na mesec. Delavstvo se je zaenkrat s temi dokladami zadovoljilo, ni pa zadovoljno z izgubo ugodnosti režijskega piva. Ugodnost smo izgubili radi par ljudi, ki so to ugodnost izrabljali in mora vsled tega trpeti celokupno delavstvo. Ni pravilno, da se kaznuje vse delavstvo, ampak naj bi se kaznovali krivci.

Podružnica NSZ je v posebni vlogi na podjetje poudarjala potrebo, da bi organizacija soodločevala pri sprejemanju novih delavcev, kar bi bilo v korist podjetju in tudi delavstvu.

Jesenice-Javornik

Organizirano delavstvo si je priborilo potem kolektivne pogodbe draginjske doklade k prejemkom delavstva KID. O tem obveščamo vse tovariše ter jim priobčujemo v vednost sledeče podatke:

1.

Vse delavstvo, ki je pri KID vstopilo v službeno razmerje pred 1. aprilom 1940 in je bilo v staležu do vštete 31. maja 1940, prejme v dodatno pokritje povišanih življenjskih izdatkov vsled narasle draginje za dobo do 31. maja 1940 enkratni draginjski prispevek v sledečih iznosih:

mladostni delavci, vajenci in gojenci rudarske šole v Celju po	din 265.—
delavke in dninarice po	din 480.—
delavci I., II. in III. redne mezdne skupine po	din 480.—
delavci IV., V. in VI. red. mezd. skupine po	din 400.—
delavci VII. in VIII. red. mezd. skupine po	din 330.—
vrtarji in čuvaji po	din 400.—
delavci — gažisti po	din 330.—
oženjeni delavci za zakonsko neločeno ženo, ki ni uslužbena pri KID dodatno po	din 270.—
delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. leti starosti, če jih oni vzdržujejo dodatno po	din 80.—

2.

Vse delavstvo bo prejelo od 1. junija 1940 dalje za čas trajanja sedanje draginje mesečne draginjske doklade v sledečih iznosih:

Za vsako dejansko započeto redno dnino, brez ozira na število opravljenih delovnih ur (gažistom se računa mesečno din 25.—) po	7.—
oženjeni delavci za zakonsko neločeno ženo, ki ni uslužbena pri KID dodatno po	din 170.—
delavci za zakonske, adoptirane in priženjene otroke pod 14. letom starosti, ako žive v njihovi oskrbi po	din 50.—

Delavcem, ki so nastopili službeno razmerje pred 1. junijem 1940 in ki izstopijo, oziroma bolehalo, ali so pozvani na vršitev vojaške dolžnosti, pritiče doklada za ženo in otroke za ves započeti mesec, v katerem so dejansko še vršili delo pri podjetju. Novovstopivšim delavcem pritiče ta doklada za ves mesec, ako vstopijo v prvi polovici meseca, med tem ko se ta doklada za dotični mesec ne izplača onim, ki vstopijo v drugi polovici meseca.

3.

Izplačilo draginjskega prispevka v smislu točke 1. se izvrši 18. julija 1940. Draginjske doklade v točki 2. se bodo izplačevale vsakega 18. dne prvega koledarskega meseca, sledečega računskemu mesecu.

4.

Ta pogodba se more vsak čas odpovedati s 30 dnevno odpovednim rokom z iztekom koncem meseca. Odpoved se mora izvršiti v priporočenem pismu. Za pravno veljavnost odpovedi na delojemalski strani je potrebno, da jo podpišejo vsaj 3 delavske organizacije izmed podpisnic te pogodbe.

Tovariši, ali veste, kaj je sedaj Vaša dolžnost? Vstopajte v organizacijo Narodne strokovne zveze, ker le organizirano delavstvo si more pridobiti pravnih in materialnih pravic.

Organizacijski zaupniki!

V petek, dne 5. julija 1940 se vrši zvečer ob 7. uri seja organizacijskih zaupnikov v prostorih Sokolskega doma na Jesenicah. Tovariše vabimo, da se te seje sigurno udeležijo z ozirom na važnost poročil.

Dve razsodbi glede odškodnine za čas vpoklica k orožnim vajam

I.

Okr. sodišče v Kranju, odd. II. po sodniku Poljancu Francu kot sodniku v pravni stvari tožeče stranke Potočnik Ernesta delavca Mala Rupa št. 35, zast. po dr. Wilfanu Jožetu, odv. v Kranju, zoper toženo stranko Kavko Karola, stavb. Ljubljana Žibertova 17, ki jo zastopa dr. Anton Megušar odv. v Kranju, radi 683 din s prip. odn. po delni priznalni sodbi in delnem plačilu še radi 521 din s prip. po ustni sporni razpravi opravljeni z obema strankama razsodilo:

I. Zavrne se tožbeni zahtevek, da je tožena stranka dolžna plačati tožniku din 521 s 5 odst. obrestmi od 25. III. 1940 dalje in pravdne stroške, vse v 15 dneh pod izvršbo.

II. Tožnik je dolžan povrniti tožencu na pravdnih stroških 88.50 din v 15 dneh pod izvršbo.

Obrazložitev

Potem, ko je bila na predlog tožnika vsled priznanja toženca izdana delna priznalna sodba in je tožnik na zadnji razpravi zahteval radi svojega sprečenja vsled boleznih le še 15 din brez obresti in tožadveni zahtevek skrčil na ta znesek, ter je toženec to takoj plačal, je ostal nerešen še tožnikov zahtevek na plačilo mezde za prvi teden tožnikovega sprečenja v pogledu pri tožencu povzročene vsled državnega vpoklica tožnika in mudenja na vojaških orožnih vajah.

V tem pogledu ni sporno, da je bil tožnik vsled vršenja vojaških orožnih vaj, na katere je bil poklican, sprečen vršiti službo pri tožencu od 3. 9. 1939 do 22. 10. 1939 in da bi v prvem tednu tega sprečenja pri tožencu zaslužil 521 din. Ni tudi sporno, da tožnikovo službeno razmerje pri tožencu ni trajalo še eno leto, pač pa je trajalo službovanje že več kot 14 dni. Bil je po lastnih trditvah v službi pri tožencu od 2. 3. 1939 dalje.

Tožnik temelji svoj zahtevek na § 219 O. z., toženec pa stoji na stališču, da za primer sprečenja radi vojaških orožnih vaj ne velja § 219 O. z. marveč le § 221 O. z. Ni narmreč sporno, da je bil tožnik pomožni delavec v smislu O. z.

Določilo § 219 O. z. je posneto iz določila § 1154 b. o. d. z., ono iz § 221 O. z. pa iz 4. odstavka § 8 zakona o trgovskih pomočnikih. Napram § 1154 b. o. d. z., je veljalo določilo § 8-4 odst. zak. o trg. pomočnikih kot posebno določilo (lex specialia), ki je urejalo posebno pravice službojemnika za posebni primer sprečenja od dela, t. j. sprečenja vsled vojaških orožnih vaj, katero sprečanje je zakonodajalec radi njegove svojstvenosti izvzel iz splošne norme in ga posebno uredil.

Za tako sprečanje posebne vrste ne velja splošna norma, marveč oba posebno za tako sprečanje izdana (Klang kom. h § 1154 b. o. d. z.) Materija o pravicah delojemalca radi sprečenja vsled orožnih vaj in dolžnosti

delodajalca ob takem sprečenju je bila torej posebej urejena v 4. odstavku § 8 z. o. trg. pom. za to vrsto službojemalcev in je prav tako posebej urejena za službojemalce po O. z. v § 221 O. z. To določilo ni dopolnjuječe ali razširjajoče ono iz § 219 O. z. marveč posebno napram temu ter ureja pravice dolžnosti pogodbenikov izčrpno in očitno namenoma ločeno od onih v § 219 O. z.

Potemtakem določilo § 219 O. z. za sprečanje od dela vsled vojaških vežb ne velja, ker obstoji za tako sprečanje posebno določilo § 221 O. z.

To pa ni sporno, in izhaja iz trditev tožnika, da službeno razmerje ni trajalo še leto dni, kar postavlja § 221 O. z. kot pogoj za ohranitev pravice do neke meje prejemkov za časa sprečenja — in to v nasprotju s § 219 O. z. ter stavlja kot pogoj pri drugih sprečenjih le predhodno 14 dnevno službovanje —, je tožbeni zahtevek neupravičen.

Tožniku so bili v delni priznalni sodbi že priznani tožadveni pravdni stroški, še nereseni presežek 15 din pa ni povzročil nobenih posebnih stroškov, tako, da gre do tožencu, ki je zaznamoval itak le stroške zadnje razprave. vsi potrebni stroški te razprave.

Kranj, dne 29. IV. 1940.

II.

Okrožno kot privizno sodišče v Ljubljani je pod predsedstvom sos. dr. Šenka, v navzročnosti sos. Baričevića in sos. dr. Grobelnika v pravdi tožnika: Potočnika Ernesta, delavca, Mala Rupa 35 po dr. Wilfanu J., odv. v Kranju, zoper toženco: Kavko Karla, stavbenika, Ljubljana, Žibertova 17, po dr. Megušarju A., adv. v Kranju, radi 521.— din vsled priziva tožnika, zoper sodbo o. s. v Kranju od 29. 4. 1940. P 231-40-6, potem ko sta se stranki odpovedali ustni prizivni razpravi, v nejavni seji razsodilo:

Prizivu se ugodi, pobijana sodba se tako spremeni, da je toženec dolžan plačati tožniku din 521.— s 5 odst. obrestmi od 25. III. 1940 dalje, na pravdnih stroških din 184.80 in na prizivnih stroških din 86.25, vse v 15 dneh pod izvršbo

Obrazložitev

Pravno stališče prve stopnje glede razlage §§ 219 in 221 ob. zak. ni pravilno. Pod dejanski stan § 219 ob. zak. spada gotovo tudi odsotnost delojemalca, vsled orožnih vaj, kaiti tudi tako okolnost je smatrati v tem smislu, da je bil le ta zadržan od dela brez svoje krivde iz važnega razloga. Res sicer § 221 o. z. izrečno obravnava odsotnost službojemalca radi orožnih vaj, vendar gre tu le za specielen primer, v katerem je službojemalec v službi vsaj 1 leto, dočim se § 219 ob. zak. zadovoljuje že z skrajšano zaposlitvijo. Res je sicer, da se orožne vaje tičejo tudi države in vsega naroda in da mora vsakdo temu doprinesiti svoje žrtve, ne sledi pa iz tega, da bi to žrtev moral doprinesiti ravno socialno šibkejši delavec.

Radi tega je bilo prizivu sicer nespornega zneska ugoditi.

Izrek o stroških se opira na §§ 143, 152 c.p.p.

V Ljubljani, dne 19. junija 1940.

Nameščenško zavarovanje

Januarja 1940 je znašalo število zavarovanih nameščencev pri štirih pokojninskih zavodih 47.873 in sicer je imel zavod v Ljubljani 13.755, v Beogradu 16.083 v Zagrebu 14.002 in v Sarajevu 4.033 zavarovancev. Največ zavarovancev je zavarovanih v 4. in 6. razredu, kar odgovarja letnim prejemkom od 12 do 27 tisoč dinarjev. Na splošno torej tudi zasebni nameščenci niso deležni posebno visokih prejemkov.

NEVARNA GROŽNJA

Prvi gospod (v tramvaju): »To je nesramno. Že drugič ste mi stopili na nogo. Pritisnite svoje kopito drugam, da bom lahko stal.«

Drugi gospod: »Le lepo pomirite se. Če pritisnem svoje kopito drugam, ne boste mogli sedeti...«

Vse za okrepitev naše oborožene sile

Glavno sokolsko glasilo »Sokolski glasnik« objavlja uvodnik, v katerem terja, da posvetimo vse svoje zasebno in javno premoženje okrepitvi oborožene narodne sile in pripravam za obrambo naše države. Med drugim izvaja:

»Razmere so danes take, da je vsako popuščanje v tem pogledu zločin. Danes se igrajo velike igre narodov in držav v znamenju gesla: vse ali nič. Kdor se bo obranil danes, ta bo ohranil vse in se mu bodo obilno obrestovale vse žrtve, ki jih zdaj doprinaša na oltar domovine. Kdor pa bo podlegel, ta bo izgubil vse, kar je prihranil in sebično prikril za svoje osebne namene.

»Ničče med nami naj ne misli, da je škoda silnih stroškov, ki jih imamo s pripravami za obrambo naše svobode in neodvisnosti. So med nami modrijani, ki pravijo, da je škoda vsega, kar žrtvuemo v ta namen, in da bo naše orožje morda že čez leto dni staro železo. Pri tem pa pozabljajo, da nas bosta morda prav to bodoče »staro železo« in vsa zdaj porabljenata sila obvarovala pred najhujšim.

Če pa bi prišlo do najhujše preizkušnje, lahko doživimo to, kar so doživeli mnogo

večji in močnejši narodi od nas. Varčevali in stiskali so pri izdatkih za svoje orožje in gomilili zlato zalogo. Ko pa je prišla ura preizkušnje, se je izkazalo, da so bile njihove zaloge orožja premajhne. Zato so morali sredi borbe prositi za milost. Z zlatom in prihranki ni mogoče čez noč napraviti nove topove, letala in tanke. Geslo današnjih dni mora biti za vse nas samo eno: ne en dinar in ne ena mišica ne smeta biti neizkoriščena pri pripravah za obrambo naše neodvisnosti in svobode. Veljati pa mora tudi geslo: kdor ima več, mora dati več, ker bi v primeru nesreče tudi več izgubil kakor tisti, ki ima samo golo življenje. V času, ko so pripravljene naši kmetje in delavci s številnimi družinami žrtvovati vsak trenutek svoja življenja za državo, morajo biti pripravljene tudi vsi premožnejši sloji, da žrtvujejo svoje premoženje obrambi države. Žrtvovati v pravem trenutku vse, lahko pomeni v pravem trenutku vse rešiti. Kdor tega ne more razumeti, tega je treba brez prizanašanja prisiliti z vsemi sredstvi k spoznanju, da so danes na tehtnici vse druge vrednosti kakor pa premoženja poedincev.«

V Jugoslovenih je ukoreninjeno spoštovanje do Rusije

Ob imenovanju dr. Milana Gavrilovića za našega poslanika v Moskvi opozarjajo razni listi na njegov govor, ki ga je svojčas imel pri pogrebu pokojnega predsednika zemljoradniške stranke Jovana Jovanovića. Dr. Gavrilović je tedaj očrtal zunanjepolitične poglede rajnega, zlasti njegovo ljubezen nasproti ruskemu narodu. Dejal je:

»Naš narod l. 1914. ni vprašal, kakšna je vladavina v Rusiji, ni vprašal, ali so tam na vladi ti ali oni, temveč je vprašal samo, ali bo velika Rusija hotela pomagati mali, oddaljeni svoji sestri Srbiji. Ko je bila izrečena

odločna beseda cara Nikolaja, je vsako srce v Srbiji zadržalo v veri, da bo zmagala pravica, zadržalo pa je tudi od hvalečnosti nasproti ruskemu narodu. Naši veliki tedanji možje, kralj Peter Nikola Pašić, Ljuba Davidović in drugi tudi niso vprašali, kdo vlada v Rusiji. Prav tako danes vprašujem jaz: Kje je ta državnik Jugoslavije, ki bi smel odbiti pomoč Rusije, ako bi bila potrebna, samo zaradi tega ker je tam vladavina, ki njemu ni všeč. V zdravem nagonu našega naroda sta globoko ukoreninjena spoštovanje nasproti Rusiji in vera v ruski narod.«

Okoli gospodarske preosnove

Nedavne napovedi zastopnikov vlade, da se pripravljajo načrti, po katerih se bo preusmerilo naše gospodarstvo, so predmet razprav med različnimi gospodarstveniki. Nekateri industrijci pravijo, da nimajo ničesar proti vladnim načrtom, ker spoznavajo, da so se razmere v svetu toliko spremenile, da je nujno treba uvesti nov red, kajti naša država ne more ostati osamljena kot otok med drugimi državami, ki so že in še bodo preusmerile svoje gospodarstvo. Pač pa terjajo industrijci, da bi se vlada posvetovala z njihovimi zastopniki in da bi tako posamezne nove uredbe izdajala le po sporazumu s prizadetimi sloji.

Razume se, da morajo sodelovati enako tudi vse druge gospodarske panoge. Sode-

lovanje vseh gospodarskih panog pri preusmerjanju našega gospodarstva je več kakor nujno potrebno.

Ne vemo sicer kako se namerava ta preusmeritev izvesti, vendar se nam zdi, da misel sama po sebi ni pogrešna. Enega najlepših zgledov, kako se da gospodarstvo dvigniti, nam daje Rusija. Le kar priznajmo si, da bi se mogli od Rusije marsičesa naučiti.

V našem listu smo že nekajkrat predlagali, da bi se moralo temeljito preosnovati zlasti vse naše kmetijsko gospodarstvo. To bi se lahko zgodilo v petletki ali pa desetletki. Moralo pa bi veljati za vsa državo ne glede na upravno razdelitev. Z nesebičnim in preudarnim delom bi lahko napravili iz naše države pravi kmetijski raj.

RADIO

Liubliana

od 7. do 14. julija.

Nedelja, 7. julija: 8: Jutrnji pozdrav. — 8.15: Koncert: rog bo igral Veleđinović Stevo, pri klavirju prof. Marijan Lipovšek. — 9: Napovedi, poročila. — 9.15: Prenos cerkvene glasbe iz frančiškanske cerkve: Foerster: Slovenska maša v čast sv. Cecilije. — 9.45: Verski govor. — 10: Le brez skrbi (plošče). 10.15: Slovenske narodne poje Ahačič s

spremljevanjem Gorenjskega tria. 11: Nedeljski koncert radijskega orkestra. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. 13.02: Pevski zbor »Sava« z Jesenic. — 14: Vesele orkestralne točke (plošče). — 16.30: O naraščanju ZFO. — 17: Kmetijska ura: Gospodarska navodila in tržna poročila. — 17.30: Veselo popoldne: Trio (kitara, havajska kitara, harmonika) in samospeli (Drago Žagar, pri klavirju prof. Likovšek). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Trgovska šola beograjske trgovske mladine (Staniša Korunović iz Beograda). — 19.40: Objave. — 20: Poskočni napevi (plošče). — 20.30: Pevski in orkestralni koncert slovanske glasbe (Andrej Jarc in radijski orkester). 22: Na-

povedi, poročila. — 22.15: Mandoline in balalajke (plošče).

Ponedeljek, 8. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Kjer je pesem, je veselje (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: »Spasovan« v našem narodu (Jelica Belović iz Beograda). — 19.40: Objave. — 20: Izseljenjski kotiček. — 20.10: Ljudsko zdravje (dr. Ivo Pirc). — 20.30: Večer Društva ljubljanskih konservatoristov. — 21.15: Duet orglic in harmonike (Petan in Stanko). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Torek, 9. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Vaški umetniki (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Luis Leger, slovanofil preteklega stoletja II. del (dr. Tomislav Jagić iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 20: Gospodarski pregled (Drago Potočnik). — 20.10: Zakoni in tajne človeške duše (prof. Etbin Bojc). — 20.30: Pevski koncert (Tea Laboševa, pri klavirju prof. Lipovšek). Vmes koncert operne glasbe (radijski orkester). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Za ples (plošče).

Sreda, 10. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Slovanski skladatelji (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski pihalni kvintet. — 14: Poročila. — 18.30: Mladinska ura: Opazuj in poskušaj (prof. Miroslav Adlešič). 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje inspekcije narodne obrambe. — 19.40: Objave. — 20.10: Zavarovanje samostojnih stanov (Rudolf Smersu). 20.30: Pevski koncert (Friderik Lupša, pri klavirju prof. Likovšek). — 21.15: Koncert tria Dahlke. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Laska orkestralna glasba (plošče).

Četrtek, 11. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Pisano polje (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Radijski orkester. — 14: Poročila. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Predavanje ministrstva za telesno vzgojo. — 19.40: Objave. — 20: Deset minut zabave. — 20.10: Slovenščina za Slovence (dr. Rudolf Kolarič). — 20.30: Domače pesmi poje Akademski pevski koncert. 21.15: Reproduciran koncert simfonične glasbe. — 22: Napovedi, poročila. 22.15: Radijski orkester.

Petek, 12. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Naši zbori (plošče). — 12.30: Poročila, objave. — 13.02: Rad. orkester. 14: Poročila. 14.10: Tedenski pregled Tujskoprometne zveze. — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Zagrebški proračun pred 400 leti (Srdja Djokić iz Zagreba). — 19.40: Objave. — 20: Navodila planincem. — 20.10: Ali se more žena uveljavljati v vsaki obrti (Grudnova). — 20.30: Violinski koncert: docent Karlo Rupel (pri klavirju prof. M. Lipovšek. 21.15: V sodobnem ritmu (plošče). — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.

Sobota, 13. julija: 7: Jutrnji pozdrav. — 7.05: Napovedi, poročila. — 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). — 12: Plošča za ploščo. — 12.30: Poročila, objave. — 13: Napovedi. — 13.02: Plošča za ploščo. — 14: Poročila. — 17: Otroška ura: Pavlihove zvijače. Lutkovna igrice v treh slikah. Nastopajo: Pavliha, graščak, grajski lovec. — 17.30: Med igračami (plošče). — 17.50: Pregled sporeda. — 18: Radijski orkester. — 18.40: Masa in poedinec (dr. Emil Hrovat). — 19: Napovedi, poročila. — 19.20: Nacionalna ura: Likovna umetnost in narodna zavest (prof. Stane Kregar iz Ljubljane). 19.40: Objave. — 20: Zunanjepolitični pregled (dr. Alojzij Kuhar). — 20.30: Groga Kozol. Pisan večer. Napisal Fran Milčinski. Izvajali bodo člani radijske igralne družine. — 22: Napovedi, poročila. — 22.15: Radijski orkester.